ABUZURI LA ODORHEIUL SECUIESC pag. 10-11

Raportul Comitetului Helsinki

Nr. 44 (402), 4 - 10 noiembrie 1997

22

ANUL VIII

Vladimir Tismăneanu

România ar putea juca rolul-pivot în al doilea val al extinderii NATO

pag. 8-9

ION BOGDAN LEFTER

Guvernare fără mineri

pag. 5

DANIEL VIGHI

Creştinismul faţă la faţă cu lumea de azi

pag. 13

Dosarele feţelor bisericeşti

pag. 12

ANDREI CORNEA

Remaniere – în ce fel?

Anunţata remaniere guvernamentală a reprezentat o mărturisire indirectă a ceea ce toată lumea ştia deja bine: cabinetul Ciorbea a funcţionat, în general, ineficient, ezitant, iar rezultatele politicilor sale au rămas sub aşteptări. Problema este însă doar la prima vedere numai aceea a înlocuirii cîtorva miniştri şi secretari de stat. Deşi prezenţa acestor miniştri, mediocri unii dintre ei ca posibilităţi şi capacităţi de conducere, a adus destule prejudicii funcţionării guvernului, nu simpla lor înlăturare va ameliora radical această funcţionare.

Unii dau vina pe faimosul „algoritm", susţinînd că avem de-a face cu o guvernare prea politizată de interesele de partid şi pretinzînd un guvern de „specialişti". Este adevărat că algoritmul, interpretat prea rigid a condus, pe de-o parte, la îndelungate negocieri între partide, pe de altă parte – şi aceasta este mai grav – la ţinerea în umbră a unor oameni capabili, dar nemembri de partid. În sine însă, o coaliţie trebuie să se bazeze pe compromis şi pe negocieri între partide, iar un algoritm poate fi necesar. Drama la noi este că, dacă nu se schimbă nimic instituţional, guvernul nu are cum funcţiona mult mai bine decît funcţionează acum:

Într-adevăr, cine conduce la noi? Guvernul, partidele, primul-ministru, Consiliul de Coordonare al Coaliţiei (COCO), sau cumva preşedintele? Toţi şi fiecare în parte. O decizie serioasă, fie că este un proiect de lege, fie una de personal nu poate fi luată nici de primul-ministru, nici de guvern, ceea ce reduce cu mult autoritatea lor. De obicei, ea este întîi discutată de partidele coaliţiei fiecare în parte, apoi trebuie acceptată de COCO, care funcţionează ca un for politic de avizare şi care poate bloca sau modifica, în fapt, orice decizie a guvernului. În final (dar, de fapt, chiar şi mai devreme, în mod discret) intervine preşedintele. În loc ca ratificarea politică a deciziilor guvernului să se facă numai în parlament, la noi ea este rezultatul unei decizii a partidelor, iar guvernul este tratat drept un cabinet mai degrabă tehnic, dar format din politicieni, fiecare cu ambiţiile sale. Aşadar, el nu este nici un guvern tehnic, căci nu are în componenţa sa cei mai buni specialişti în domeniu, şi nici unul politic, deoarece el este lipsit de autoritatea necesară. Să ne mai mirăm de ezitările şi de gafele sale? (Ultima a fost cedarea, practic, înaintea pretenţiilor revoluţionarilor.)

Rezultă că o simplă remaniere, chiar schimbarea completă a guvernului cu păstrarea actualelor structuri ar reprezenta doar paleative. Ce s-ar putea face? În principiu, două tipuri de reformă radicală a guvernării sînt posibile: ori să se recurgă cu adevărat la un cabinet tehnic supravegheat de COCO, *dar atunci miniştrii, inclusiv primul-ministru, ar trebui aleşi dintre foarte buni specialişti, ne-membri ai partidelor de guvernare*, dar împărtăşindu-le opţiunile politice esenţiale. În această situaţie, evident, algoritmul nu ar mai avea multă importanţă, iar reforma economică, în special, ar putea avea de cîştigat. Ori, (şi cred că este mai bine) să se mute cu adevărat decizia politică la guvern, care să fie investit cu adevărata autoritate. *Pentru aceasta Guvernul şi COCO ar trebui să coincidă, iar principalii lideri politici ai partidelor din majoritate ar trebui să fie miniştri, cu sau fără portofoliu.* În rest, numai dezbaterea parlamentară (şi nu telefoanele) ar trebui să amendeze sau să confirme deciziile guvernului. În caz de dezacord major între guvern şi parlament, asumarea responsabilităţii ar putea tranşa.

Cît despre preşedinte, implicarea sa la tot pasul în procesul de guvernare este ori dăunătoare, ori inutilă; în orice caz, un preşedinte, oricît de capabil, de activ, nu poate suplini un guvern slab şi ezitant.

Dacă Puterea vrea cu adevărat să îmbunătăţească procesul de guvernare, ea ar trebui, după părerea mea, să aibă curajul să adopte una dintre cele două variante prezentate aici: ori guvern cu adevărat tehnic, ori guvern cu adevărat politic. Altminteri, remanierea anunţată şi toate cîte vor mai veni vor fi doar reformări „tip Farfuridi", iar scandalurile şi incoerenţele vor continua ca şi pînă acum.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 16 pagini ● 1.500 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Stimată redacţie a revistei „22“,

Cu toate că pînă acum n-am avut nici un succes la dumneavoastră, vin cu această scrisoare şi fac unele propuneri celor în drept şi cu putere de decizie. În spaţiul din faţa Teatrului Naţional Bucureşti ar trebui să fie ridicat un grup statuar care să cuprindă pe fiii neamului care au fost artizanii Marii Uniri din 1918, care merită pe deplin recunoştinţa noastră şi a celor care vin după noi. Statuile care să formeze grupul statuar ar trebui să îi reprezinte pe Regele Ferdinand I-ul Întregitorul, Ionel I.C. Brătianu, Iuliu Maniu şi, nu în ultimul rînd, statuia Ostaşului Român, marele jertfitor, cu două reprezentaţii: un infanterist în dreapta şi un artilerist în stînga, pentru simetrie.

O altă propunere este ca denumirea Pieţei Universităţii să fie schimbată în Piaţa Golanilor, ca un semn de recunoştinţă pentru cei care au luptat şi luptă pentru înlăturarea comuniştilor şi a comunismului din viaţa poporului român.

Alexandru Staicu
Deva, 8 octombrie 1997

Pentru mine, precum şi pentru o bună parte a celor ce trăiesc departe de ţară, ziarul „*22*“ este puntea cu România, ba, mai mult, o „referinţă“. Este poate o impudoare să ai tupeul să încerci să-ţi dai o opinie despre „durerile“ celor din ţară, cu care printr-o bizarerie a sufletului te simţi în permanenţă solidar. Personal am încercat întotdeuna un sentiment de jenă. Iată însă că această jenă a început să se diminueze: deunăzi, după luni de aşteptări, am recăpătat paşaportul românesc. Sînt deci în drept de-a mă exprima ca cetăţean român, drept ce mi s-a luat în mod abuziv, în urmă cu şaptesprezece ani, cînd am decis să părăsesc ţara.

Ca cetăţean român şi membru al Alianţei Civice, am dreptul să vă pot împărtăşi imensa bucurie pe care am avut-o citind „Scrisoarea deschisă adresată preşedintelui Emil Constantinescu“ de către Ana Blandiana. Bucurie dublată de scrisoarea lui Gabriel Andreescu adresată domnului Costin Georgescu, director al Serviciului Român de Informaţii. Mărturisesc că aceste două scrisori le aşteptam de tare mult timp! Un gînd trist îmi invada sufletul: „Sîntem un popor vegetal“, care nu pregetă a da cu gura.

Am revenit în România, după şaptesprezece ani, de două ori şi nu mi-a fost greu să realizez ce s-a schimbat. Oamenii au ce mînca – este esenţial. Oamenii pot vorbi liber şi pot scrie liber: esenţial.

Însă, ce vede ochiul avizat în spatele acestor drepturi elementare, pentru care au murit oameni în '89?

În instituţiile administrative, în marile magazine, în holurile hotelurilor, aceleaşi „figuri“ bine cunoscute ce ne-au înnegrit tinereţea.

Nu am fost disidentă. Eu am „fugit“ ca alţi mii de români, găsind în fugă singura soluţie de-a scăpa şi a-mi scăpa familia de teroarea comunistă. Ei bine, scrierile domnului Liiceanu şi Anei Blandiana mi-au adus din nou o rază de speranţă. Aveam certitudinea că „se doarme“ din nou. Am avut certitudinea că cei ce nu-s adormiţi sînt o mînă de oameni, mereu aceiaşi.

Judecînd la rece – şi de departe –, am realizat, după alegerile din '96, că prin coaliţia făcută cu partidul lui Petre Roman, domnul Constantinescu a făcut un compromis dureros: „*cîştigasem alegerile, dar nu şi puterea*“ – cum spune Rodica Palade. Cu alte cuvinte, domnul Constantinescu a fost nevoit să se facă frate cu dracu', pentru a trece puntea. Probabil că domnia sa, ca om cinstit, nu a înţeles că în politică se lucrează cu alte concepte. Dacă însă onestitatea era prima calitate a domnului Constantinescu, atunci nu trebuia se dea mîna cu cei de ţeapa lui Petre Roman, responsabil direct al mineriadelor.

Am sperat – am tot aşteptat – să se facă curăţenie. Accesul la dosarele Securităţii era primul gest, un gest urgent, al guvernului Ciorbea, care pentru noi cei din diasporă dădea credibilitate...

Închei cu un „mic amănunt“: în noiembrie 1996, cînd, în calitate de observator al Alianţei Civice, am luat parte, la Ambasada din Berna, la alegeri, iată, domnilor, ce mi-a fost dat să aud de la un membru al Ambasadei (!): „*eu ştiu că la anu' nu voi mai lucra aici, dar nu-i nimic, mă fac om de afaceri. Banul n-are miros*“. Sînt convinsă că s-a făcut şi că banii au miros. A face asemenea afirmaţii în incinta unei ambasade de către un înalt funcţionar miroase a tupeu, a sfidare, dacă nu este această afirmaţie tot o gafă de genul celei făcute de Adrian Severin (păstrînd proporţiile).

Să auzim de bine, contaţi şi pe noi.

Dr. Gabriela Cerkez
Elveţia, 23 octombrie 1997

Stimată redacţie,

Sînt cititor al săptămînalului „*22*“ cînd, ocazional, mă aflu în Bucureşti. Îl consider reprezentantul de frunte al presei româneşti de calitate. Vă mărturisesc că analizele subiectelor din actualitatea imediată sînt, pentru mine, de-a dreptul incitante.

Citind numărul 41 din 14–20 oct. 1997, nu am mai rezistat şi am hotărît să vă scriu cu referire la „tema Severin“ analizată cu bine cunoscuta competenţă de domnii Emil Hurezeanu şi Gabriel Andreescu, ambii mult apreciaţi de subsemnatul, ca ascultător al Europei Libere. Evident, subiectul este îngrozitor de delicat, iar intervenţia mea reprezintă cu siguranţă un act de temeritate de care, ca simplu cititor, sînt pe deplin conştient.

Cele două puncte de vedere, expuse de cei doi analişti amintiţi, diametral opuse, eu le consider, totuşi, complementare, neconstituind însă întregul în totalitatea lui. Am simţit nevoia unui al treilea analist, care să fi citit în prealabil cele două texte şi care, pe înţelesul cititorilor, să ne spună cum ar fi trebuit să procedeze ministrul de Externe, dacă trebuie sau nu să-şi dea demisia sau dacă ne găsim din nou în situaţia de a ne afla în faţa contradicţiei dintre morală şi pragmatism în politică.

Cred că nu se poate tranşa disputa, într-un fel sau altul, dacă nu se cunoaşte care este sursa originară, reală, a informaţiilor sau materialelor incriminatorii, aspect care ne poate lămuri şi dacă este sau nu vorba de o acţiune de „intoxicare“ măiestrit regizată.

Dacă sursa este din Vest, atunci se probează, în sfîrşit, interesul acelora pentru ţara noastră şi a căror angoasă privind loialitatea serviciilor secrete româneşti este puternică şi motivată, iar felul neortodox de a proceda al ministrului de Externe explicîndu-se prin necesitatea de a împiedica mușamalizarea. Nu cred că este fără semnificaţie faptul că procurorul general şi ministrul de Externe, la cîteva zile diferenţă, fac declaraţii în acelaşi sens, cel de-al doilea mărind gradul de individualizare, fără a-l duce la extrem.

Dacă sursa este din Est, deci varianta cu „intoxicarea“, atunci intrăm în regimul normal al „ţării româneşti“ dintotdeauna, care este, cel puţin de la războiul Crimeii pînă azi, o ţară de front invizibil. Că şi azi este aşa, cele scrise de dl Hurezeanu sînt pe deplin lămuritoare, iar faptul că revoluţionarii-greviști ai foamei „în sfîrşit“ cer demisia guvernului nu cred că dovedeşte vreo legătură cu cazul discutat, ci numai teribilul apetit al PNŢCD de a pune, cam des, gloanţe pe ţeava puştii din mîna opoziţiei, la momentul cel mai nepotrivit.

PNŢ-ul a fost mare pe vremea lui Maniu şi ar fi putut fi şi azi mare dacă ar fi existat „vremea lui Coposu“.

Cu deosebit respect,

ing. Traian Baicu
Bucureşti, 17 oct. 1997

Stimată redacţie,

Vreau să mă refer la problema „Catedrala Neamului“. S-a scris deja destul de mult pe această temă. În general, este remarcabil că atitudinile luate sînt negative (o deosebită preţuire – ca întotdeauna – pentru d-l Paleologu).

Dar mă surprinde, deşi am urmărit presa în legătură cu acest subiect, că un anume aspect nu a fost remarcat. Cînd a fost lansată ideea, acum două–trei săptămîni, l-am văzut (şi auzit) pe d-l prim-ministru afirmînd că, într-adevăr, această catedrală trebuie construită şi că el consideră că şi statul trebuie să suporte, parţial, costurile acestei construcţii. Apoi, l-am auzit şi pe Prea Fericitul Patriarh susţinînd aceeaşi idee, argumentînd-o chiar prin aceea că „*banii statului sînt doar ai poporului*“. Dar hotărîrea privind folosirea banilor publici trebuie luată de Parlament şi nu de Guvern.

Iar aspectul cel mai important în folosirea acestor „bani publici“ – şi care, se pare, se face „uitat“ – este faptul că România, conform Constituţiei, nu este definită ca stat ortodox. Mai trebuie amintit faptul că în România există şi biserica romano-catolică, şi cea greco-catolică, dar şi adventistă, musulmană şi, chiar dacă e o populaţie puţin numeroasă, mozaică? Or, toţi aceşti cetăţeni (de altă religie decît cea ortodoxă) contribuie la „banul public“. Şi-atunci, cum îşi permite d-l prim-ministru să promită alocarea din „banul public“ pentru Catedrala patronată/cerută de Prea-megalomanul Patriarh?

Tindem, oare, sub guvernarea ţărănistă, spre un stat fundamentalist-ortodox? Ţărăniştii uită că Iuliu Maniu a fost greco-catolic?

(Şi asta, în timp ce, în Turcia, forţele politice se luptă pentru păstrarea caracterului laic al statului!)

Poate este cazul să amintim că Biserica Ortodoxă, după ce că a fost cea mai cooperantă cu regimul comunist, acum este cea mai puţin implicată în acţiuni sociale. Sînt atîtea nevoi: copii ai străzii, copii handicapaţi, copii cu SIDA şi atîtea altele! Ce a făcut Biserica Ortodoxă?

Şi în timp ce, cum spuneam, măcar şi în Turcia statul se opune tendinţelor de fundamentalism – la noi guvernul doreşte să se implice în proiecte ale Bisericii Ortodoxe, indiferent cît de megalomane sînt.

Nu este o încălcare a Constituţiei?

Cu respect,

Albu M.
Rădăuţi, 13 octombrie

PS În sfîrşit, în ultimul nr. 40 (398), d-l arh. N. Lascu ridică, oarecum timid (şi nesusţinut de nimeni altcineva), problema finanţării de către stat a Bisericii Ortodoxe.

Mărturisesc că mă aşteptam ca revista „*22*“, ca exponentă a societăţii civile, să ia atitudine mai dură faţă de o astfel de încălcare a Constituţiei de către guvern.

PREŢURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **7.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **55%**).

Acest program este subvenţionat de Asociaţia Est-Libertés

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **11.500 lei** pe 3 luni (reducere **26%**), cu expediere la domiciliu;
- **9.500 lei** pe 3 luni (reducere **39%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti.* Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ILIE ŞERBĂNESCU

Copilul-reformă şi moaşele concurente

Elementul nou intervenit în relaţiile Guvernului Ciorbea cu FMI îl constituie încetarea – la cererea experţilor organizaţiei – a mediatizării necontrolate a negocierilor înaintea finalizării acestora în diferitele etape. Aceasta probabil ca urmare a împrejurării nefericite că atîţia şi atîţia membri ai cabinetului român fundamentează măsurile adoptate nu prezentîndu-le ca fiind necesare, ci ca fiind cerute de FMI. Dar şi a faptului că programul Guvernului Ciorbea a ajuns într-un punct de răscruce şi, în situaţia încurcată în care se află economia românească, nu este foarte clar ce politici ar fi indicat să fie urmate în continuare; iar programul este totuşi, în ultimă instanţă, programul FMI. Şi organizaţia nu poate adopta aceeaşi poziţie transant critică faţă de acesta, pe care ar fi adoptat-o probabil faţă de un program pe care nu l-ar fi conceput chiar ea, ci doar eventual l-ar fi agreat.

Domnul Thomsen, negociatorul şef al FMI în relaţiile cu România, nu poate să se arate decît mulţumit de realizarea, pe baza reţetelor prescrise de FMI, a aşa-numitei stabilizări macroeconomice, respectiv a unei temperări a inflaţiei, după un şoc extrem de puternic în primăvară, şi a unei relative stabilizări a cursului leului, de asemenea după o devalorizare severă. Totodată, Banca Naţională a strîns în seifurile sale rezerve valutare niciînd cunoscute pînă acum.

Desigur însă, d-l Thomsen nu se poate amăgi pe sine. Toate aceste reuşite se vor volatiliza repede dacă nu au o susţinere în schimbări în economia reală, adică în întreprinderi. Ceea ce înseamnă cel puţin restrîngerea activităţilor care produc pierderi şi irosesc resurse, ca pas în direcţia aşezării întreprinderilor pe criteriile eficienţei şi profitabilităţii. Or, la acest capitol se stă prost, în ciuda unor prime începuturi timide. Şi, din păcate, se stă prost nu doar din motive obiective – dificultăţile în sine ale procesului, greutăţile inerente începutului – ci şi din cauze strict subiective, cu totul şi cu totul regretabile şi evitabile.

Reforma în general, şi cea a întreprinderii în particular, nu par a beneficia cîtuşi de puţin de vreo strategie. La umbra algoritmului de reprezentare în coaliţie, fiecare dintre miniştri face în parohia de care răspunde aproape ceea ce îl taie capul, iar la graniţele dintre parohii ies scîntei. De a lega firele reformei din diversele sectoare nu se ocupă nimeni.

Restructurarea industrială prin lichidări de întreprinderi fără şanse de reabilitare nu se desfăşoară pe baza unui plan, ci mai mult pe bază de improvizaţii care generează erori şi retractări. Restructurarea prin retehnologizare a fost pusă în cui, banii încasaţi de stat din privatizări fiind dirijaţi către buget pentru consum şi nu pentru investiţii. Iar în materie de privatizare, haosul legislativ este total şi există atîtea moaşe încît este de mirare că mai ajunge să se şi privatizeze cîte ceva. Acolo unde ar trebui să se asigure coerenţa ansamblului stabilizare-restructurare-privatizare, adică la Ministerul Reformei, tocmai coerenţa lipseşte. Încă şi mai rău, o obsesie a devenit la acest nivel bătălia pe viaţă şi pe moarte, dar nu pentru copilul-reformă, ci pentru eliminarea moaşei concurente: FPS-ul.

Iar în materie de investiţii străine, îndeosebi de achiziţii de companii româneşti – adică exact în acel domeniu de unde nimeni altcineva decît chiar guvernul actual consideră că poate veni salvarea economiei româneşti – avem de-a face aproape cu o lipsă de responsabilitate, pentru a nu spune mai mult: tocmai aici domneşte haosul legislativ şi aiureala moaşei multiple. Cadrul legislativ a cunoscut în cîteva luni cel puţin 3–4 schimbări importante. Unele n-au avut, însă, şi nu au nici în continuare, norme de aplicare. Mai grav, asupra unora s-a şi revenit deja, existînd riscul ca retractările sau modificările să se abată şi asupra celorlalte.

Problema instituţională a ajuns într-un punct ridicol. Moaşele discută separat şi necoordonat cu investitorii străini. Aceştia nu mai ştiu cui aparţine de fapt decizia. Evident, perdantă nu poate fi decît partea română, care obţine pînă la urmă preţuri mai mici şi condiţii mai proaste, dacă nu cumva între timp investitorii străini au şi plecat spre alte zări pentru a-şi plasa banii. Paroxismul s-ar atinge dacă, aşa cum sînt zvonurile, procesul de privatizare către străini ar urma să se oprească vreo două luni, pînă cînd se va fi tranşat, prin adoptarea unui act legislativ unic, conflictul dintre Ministerul Reformei şi FPS în ceea ce priveşte împuternicirea de a decide în negocierile cu partenerii străini.

Domnul Thomsen ştie că în asemenea condiţii (deci fără vreo acoperire în starea economiei reale sau măcar în punerea pe picioare a procesului de restructurare-privatizare) nu este deloc indicat să se dea drumul la hăţurile monetare şi bugetare, căci s-ar scăpa caii în inflaţie şi devalorizare. De aceea, probabil, ţine cu dinţii de constrîngerile bugetare şi monetare – cerînd deficit bugetar deosebit de scăzut şi stăpînirea preţurilor prin emisiune slabă de monedă – pentru a forţa restructurarea economiei reale prin lichidări şi privatizări. Numai că respectivele constrîngeri deja au pus la pămînt sectorul privat, de la care se aşteaptă salvarea, şi nu industria de stat care supravieţuieşte bine mersi neplătindu-şi impozitele la stat.

Treaba este încurcată, iar spaţiul de manevră extrem de îngust. Mai ales că liderii coaliţiei la putere nu par pregătiţi să mai aştepte. Ei vor ceva din partea economiei, chiar dacă aceasta nu poate pune nimic la dispoziţie deocamdată, **şi sînt gata să ofere ceva populaţiei**, aflate e drept după atîtea privaţiuni, chiar dacă acel ceva ar fi doar o amăgeală temporară. Într-o asemenea eventualitate, însă, lucrurile s-ar cam duce de rîpă, urmînd în cel mai bun caz să se ia totul de la capăt.

Scrisoare deschisă ministrului Învăţămîntului, oricine ar fi el

Domnule ministru,

Scrisoarea mea poate fi ecoul multor opinii asemănătoare, ale unor foşti elevi ca şi mine, ale unor părinţi ca şi mine, dar mai ales ale unor cetăţeni ca şi mine.

Ea vine într-un moment cînd aveţi de rezolvat o problemă ce aparent ţine de ministerul pe care îl conduceţi, dar de fapt e o problemă a societăţii româneşti de pînă azi şi de azi încolo multă vreme.

Ea vine într-o zi cînd nişte elevi taie capitala în două blocînd circulaţia normală cu o manifestaţie anormală şi neautorizată, sub escorta şi privirile binevoitoare ale poliţiştilor.

Ea vine într-o perioadă cînd se vor purta negocieri pe marginea întrebării dacă bacalaureatul să fie un examen serios sau să rămînă o formalitate; negocieri – în esenţă neprincipiale – cu elevi, dintre care unii vor fi perfizi ca nişte politicieni, negocieri cu politicieni, dintre care unii vor fi neinstruiţi ca nişte elevi.

La aceste negocieri vă rog să nu cedaţi!

Nu cedaţi pentru că e vorba de EDUCAŢIE. Pentru că educaţia e pe frontispiciul ministerului dumneavoastră. Pentru că racila esenţială a societăţii româneşti este lipsa de educaţie a populaţiei.

În 1990, un ex-politruc cu pretenţii de profet a categorisit majoritatea poporului român cu o expresie ridicol şi inutil cosmopolită: „stupid people", precum şi voit mistificatoare, căci nu era vorba de oameni proşti – deci irecuperabili –, ci de neştiutori, dezinformaţi, needucaţi.

Falsul profet ştia ce spune, pe de o parte, deoarece el însuşi contribuise la procesul de „stupidizare" populară din poziţia unor funcţii propagandistice ce le ocupa încă de pe la jumătatea veacului, iar, pe de altă parte, ştia bine ce aveau de gînd acoliţii săi – cei ce şi-au însuşit puterea în 1989 au continuat şi aprofundat opera dictatorului predecesor: incapabili să conducă altceva decît nişte oşti de neinstruiţi, au respins orice idee de educare a populaţiei prin mijloace de masă şi s-au străduit să menţină învăţămîntul la condiţia unei maşinării de scos semidocţi pe bandă. Această faptă, ce poate fi interpretată ca genocid cultural sau chiar ca trădare, ar trebui să le atragă ura multor generaţii.

În fond, ce ştiau oamenii în 1990?

Majoritatea populaţiei României era născută după 1940, deci a mers la şcoală după 1947. Din 1950, în şcoli nu se mai putea învăţa adevărata istorie – acea tulpină pe care orice disciplină îşi ramifică frunzişul cunoştinţelor; orice studiu începe cu întrebarea: „ce-au făcut înaintaşii?". Păi înaintaşii erau Popov, Lomonosov, Miciurin, Tito era un călău, planul Marshall – o escrocherie, Basarabia – teritoriu sovietic, Regele – un trădător...

Prin 1960 au început să dispară şi adevăraţii profesori în mod natural: se pensionau, mureau...

Din 1971, minicopia revoluţiei culturale chineze şti a decimat încă o dată învăţămîntul românesc. Au urmat orele de practică, munca patriotică, colectarea fierului vechi, a borcanelor, a castanelor, defilări, şedinţă, învăţămînt politic, pas sportiv, mai e timp de învăţat? Şi de la cine? Profesorii erau şi ei născuţi după 1940. Ce limbi străine? În România de după 1989 a putut fi numit prim-ministru un necunoscător al vreunei limbi străine! Cît a contat că în timpul formării sale de intelectual şi de om n-a putut citi sau asculta decît ceea ce s-a tradus în româneşte?

Ce avem azi, după opt ani? Aceeaşi majoritate suferind de o agravată lipsă de educaţie. Altfel, cum se explică îngrozitoarea murdărie din closete, îngrozitoarea debandadă din circulaţie, îngrozitoarele claxoane, îmbrînceala, răsteala, uitătura, înjurătura, îmbulzeala de la CARITAS, fatala confuzie între alcoolul etilic şi metilic, îngrozitorul limbaj, cu glas tare, ce p...mea, egoismul pînă la absurd, îngrozitoarea impolitеţe, îngrozitoarele maniere...

Aceşti oameni nu sînt proşti şi n-ar fi nici răi, dacă n-ar fi neştiutori.

Am să vă dau un exemplu. Intercity. Clasa I. Nu pleacă bine trenul, vecinul de compartiment se descalţă de pantofi. Dau să deschid fereastra, îmi invocă curentul. Pleacă la vagon-restaurant, vine alt pasager care face acelaşi gest. Ce e mult, e mult. La protestul meu se supără şi vrea să-mi arate că e obosit, că e curat, are deodorant special etc. Trebuie să-i explic cu calm că gestul contează şi că într-un astfel de loc nu eşti liber să-ţi satisfaci orice necesitate. Atunci înţelege.

Ce legătură are asta cu bacalaureatul?

În primul rînd, că orice se poate învăţa. Şi repede.

În al doilea rînd, că reabilitarea bacalaureatului, ca prim examen serios al vieţii, îşi va proiecta importanţa influenţînd pregătirea din anii premergători, clasele de liceu, primare, pînă la cei 7 ani de acasă.

Domnule ministru,

Vă rog să nu cedaţi la negocieri, acum sau mai tîrziu, examenul de bacalaureat trebuie să înceteze de a mai fi o formalitate de patru probe, dintre care una la limba maternă şi una, poate, la sport. Trebuie să judecăm şi să hotărîm noi pentru cei de 17 ani, şi nu invers. Cîndva ei ne vor fi recunoscători.

Vă rog să nu cedaţi, dacă vă iubiţi, ca şi mine, copiii, ţara, cultura şi prestigiul ei.

Vă rog să nu cedaţi pentru a frînge următoarea înlănţuire logică: un simulacru de examen creează simulacre de absolvenţi, ce vor genera surogate de intelectuali, care vor promova surogate de legi, ce vor guverna un simulacru de societate.

Poate va fi greu pentru dumneavoastră şi pentru elevi. Dar cineva trebuie să înceapă. Succes!

arh. CRIŞAN ATANASIU

PS pe scurt

Mitingul profesorilor

Peste 2.000 de cadre didactice din întreaga ţară au participat marţi 28 octombrie la un miting organizat de Federaţia Sindicatelor Libere din Învăţămînt şi Federaţia Educaţiei Naţionale. Profesorii au cerut majorarea salariilor invocînd faptul că au cele mai mici venituri din economie (salariul mediu net în învăţămînt este de mai puţin de 450.000 lei lunar).

FIDES
Cursuri de limbi străine în ţară şi străinătate
Înscrieri: 10 - 21 noiembrie 1997
• se emit atestate
• cursuri şi la sediul instituţiilor
• cursuri de pregătire pentru CERTIFICATELE CAMBRIDGE
TELEFON: 614.21.45 ; 613.65.85

ŞERBAN ORESCU

Pe marginea cazului Simirad

După scandalul cu numirea fostului colonel de securitate, Atudoroaiei, amestecat în reprimarea revoluţiei la Timişoara, în funcţia de coordonator SRI pentru partea de Vest a ţării, după dezvăluirile ministrului de Externe, Adrian Severin, privind agenţi de care serviciile secrete româneşti nu aveau idee, cu toate că era vorba de un risc însemnat pentru siguranţa naţională, avem ceea ce putem numi „scandalul Simirad".

În ce constă „scandalul Simirad"? D-l Constantin Simirad se bucură, în capitala Moldovei, de un deosebit respect reflectat şi în procentul unic (de cca 70% din voturi) cu care a fost reales în iunie '96 ca primar. Aceasta conferă o greutate adiţională declaraţiilor făcute de domnia sa, luni 27 octombrie, la Iaşi, în cadrul unei conferinţe de presă în care a adus grave acuzaţii. Conform declaraţiei d-lui Simirad, căpitanul SRI, Claudiu Potolincă, ar fi încercat, vineri 24 octombrie, să racoleze, prin şantaj, în chiar localul primăriei, pe unul din şefii săi de cabinet, d-l Mugurel Puha. Racolarea ar avea ca scop urmărirea informativă a contactelor d-lui Simirad cu străinii. *Evenimentul zilei* susţine că şi alte persoane din primărie fuseseră anterior solicitate de SRI să furnizeze atari informaţii, dar fără succes. În cadrul aceleaşi conferinţe de presă, d-l Simirad şi-a exprimat convingerea că telefoanele sale de la birou şi de acasă sînt interceptate, precizînd că va sesiza Preşedinţia statului.

Primarul Iaşului a acuzat de *„teroare securistă şi amestec în viaţa privată a românilor"*, adăugînd că *„se reinstituie teroarea securistă, cu metode nonşalante şi fără perdea, cu o violenţă greu de acceptat într-un stat de drept"*.

S-ar putea ca unele afirmaţii ale d-lui Simirad să conţină şi elemente emoţionale. Dacă însă acest lucru este adevărat, avem de a face cu o acţiune SRI de mare aroganţă.

Cum tolerează noul regim această situaţie şi altele, evocînd aceeaşi continuitate pernicioasă cu fosta Securitate? De la preluarea puterii, cu un an în urmă şi pînă în prezent, în mai multe rînduri, a părut că **noul** regim este atent să nu se supere (!) serviciile secrete. Ciudată a fost întîrzierea cu care au fost schimbaţi foştii şefi ai serviciilor secrete (d-l Virgil Măgureanu, în urma unor

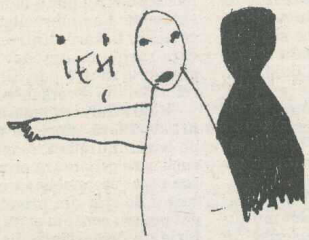

presiuni externe, d-l Ioan Talpeş, în urma scandalului cu diplomatul elveţian racolat de SIE). Reţinerea de care dă dovadă noul regim în schimbarea altor titulari, aflaţi în posturi cheie, controlate de Securitate în trecut, este altă ciudăţenie.

D-l Emil Constantinescu se angajase, de pildă, înaintea alegerilor, să cureţe radical de „neghină" corpul diplomatic. Schimbările operate sînt în asemenea măsură cosmetice încît noul ambasador la Bonn, fost om politic ţărănist (d-l Dunca), declara presei cît de izolat se simte în ambasadă, faţă de masiva prezenţă a „foştilor". Recent, în anturajul d-lui Adrian Severin, aflat în Statele Unite, erau semnalaţi aceiaşi suspecţi „însoţitori" aroganţi cu grad modest în diplomaţie, dar cu grad important altundeva...Occidentul cunoaşte această situaţie, şi ea dăunează ţării, ceea ce se ştie la Bucureşti. Există oare motive puternice, necunoscute opiniei publice, pentru care noul regim nu se atinge de anumite „drepturi cîştigate"? O clarificare urgentă şi globală e imperios necesară.

Desigur că politica nu se identifică cu morala, dar este inadmisibil să se ascundă poporului român tranzacţii oculte care îi influenţează destinul. Iată de ce întrebarea la care regimul are datoria să dea un răspuns depăşeşte dimensiunile scandalului Simirad. Ea poate fi formulată astfel: **de ce constituie serviciile secrete, şi sub noul regim, un fel de stat în stat?**

SĂPTĂMÎNA POLITICĂ

PS pe scurt

Vizita preşedintelui Slovaciei

În perioada 29–30 octombrie, preşedintele Slovaciei, Michal Kovac, a efectuat o vizită oficială în România. Aceasta a fost prima vizită a unui preşedinte slovac în ţara noastră. El a fost primit la Cotroceni de Emil Constantinescu, după care s-a întîlnit cu Victor Ciorbea, Petre Roman şi Ion Diaconescu. În cea de-a doua zi a vizitei sale, Michal Kovac s-a aflat la Timişoara, unde a întîlnit reprezentanţi ai Uniunii Democrate a Slovacilor şi Cehilor din România.

România propusă pentru începerea negocierilor de aderare la UE

Un proiect de raport asupra documentului Comisiei Europene intitulat „Agenda 2000", prezentat de Comisia de afaceri externe, securitate şi politica de apărare a Parlamentului European, estimează că *„strategia de pre-aderare consolidată va permite României să susţină reformele economice necesare pentru a face faţă «sfidărilor» lărgirii UE şi recomandă, în consecinţă, deschiderea de negocieri de aderare cu această ţară"*. Proiectul va fi supus dezbaterii Parlamentului European în săptămînile care urmează, pentru ca, la începutul lunii decembrie, eurodeputaţii să adopte o rezoluţie ce va fi înaintată Consiliului European de la Luxemburg. Acesta urmează să decidă, în perioada 12–13 decembrie, cînd şi cu cine vor începe negocieri de aderare la UE.

ANTET

IERUSALIM!

Istoria dramatică şi miraculoasă a luptelor arabo-israeliene pentru Cetatea Sfântă

de L. Collins şi D. Lapierre

• O istorie care clarifică evenimentele militare şi politice, trezind la viaţă dimensiunile omeneşti ale războiului.

35.500lei

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expeditor:

Numele .....
Oraş (Localitate) .....
Strada ..... nr. .....
Bl. .....Sc. ..... Et. ..... Ap. .....
Judeţ (sector) ..... cod .....
Tel. .....

CARTE POŞTALĂ

Post răspuns

Nu timbraţi

Destinatar:
Editura ANTET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, Bucureşti
Tel: 01-6175332

„Adio, dragi prieteni"

Pe 30 septembrie, s-a desfăşurat pe traseul Calea Victoriei, Piaţa Revoluţiei, b-dul Magheru, Lascăr Catargiu şi Piaţa Victoriei, un marş de protest al Blocului Naţional Sindical. Au participat sindicalişti şi de la Federaţia „Uranus", Sindicatele Libere „Metrou", Federaţia „Familia Construct", Federaţia „Sanitas", Federaţia „Solidarităţii Şoferilor" şi sindicalişti din RomTelecom. În Piaţa Revoluţiei, cei aproape 8 mii de participanţi la marş au organizat un miting de aproximativ trei sferturi de oră. Sindicaliştii depuseseră la Guvern lista lor de revendicări, ameninţînd că, dacă nu vor începe imediat negocieri pe marginea ei la mijlocul lunii noiembrie, vor declanşa un val de greve. Lista revendicărilor cuprinde: discutarea şi negocierea bugetului de stat pe anul viitor cu sindicatele şi patronatele şi apoi negocierea deficitului bugetar cu organismele financiare internaţionale; negocierea cu sindicatele a cheltuielilor necesare pentru acoperirea nivelului de subzistenţă, a coşului zilnic, şi stabilirea salariului minim garantat pe economie în raport cu acesta; aplicarea impozitului pe venit numai pentru salariile care depăşesc 600.000 lei (sumă apreciată de sindicalişti ca fiind venitul minim de subzistenţă); reducerea impozitului pe venit şi reducerea TVA la alimentele de bază şi la serviciile esenţiale; redistribuirea către agenţii economici, pentru retehnologizare, a unui procent din banii rezultaţi din privatizare şi alocarea unui alt procent în scopul construirii unui Fond Naţional de Dezvoltare pentru sprijinirea şi încurajarea firmelor care creează locuri de muncă; eliminarea blocajului financiar.

Venind pe Calea Victoriei, spre Piaţa Revoluţiei, unde urma să se desfăşoare mitingul, aproximativ 600 de maşini ale Federaţiei „Solidaritatea" au reuşit să provoace un mic haos în centrul Bucureştiului. La îndemnul liderilor urcaţi pe platforma unui camion, minute bune claxoanele maşinilor i-au asurzit pe trecători.

Şoferii şi medicii de pe maşinile de „Salvare", care în aceeaşi zi au protestat împotriva instituirii serviciului de Asistenţă de Urgenţă, s-au alăturat celorlalţi sindicalişti.

Sindicaliştii i-au huiduit pe ministrul Finanţelor, Mircea Ciumara, şi pe ministrul Industriilor, Călin Popescu Tăriceanu, dar mai ales pe primul-ministru. Într-un discurs de un patetism regizat, unul dintre lideri l-a acuzat pe Victor Ciorbea de „trădare", amintindu-i totodată de mitingurile pe care le organizau împreună prin '92. „Acesta este ultimul semn. Adio, dragi prieteni", şi-a încheiat acesta lacrimogenul discurs. Liderul Sindicatelor Libere „Metrou", Ion Rădoi, a anunţat la rîndul său o grevă la Metrou. Nemulţumirile sindicaliştilor din acest sector sînt provocate, în primul rînd, de neacordarea indexărilor promise de Guvern în luna septembrie. Ajunşi înjumătăţiţi în Piaţa Victoriei, sindicaliştii au cerut, după obicei, demisia cabinetului, dar nu au acceptat să iniţieze negocieri, deşi li s-a propus.

IULIAN ANGHEL

PS pe scurt

Papa cere bisericile confiscate

Papa Ioan Paul al II-lea a cerut României, într-o întrevedere cu Teodor Baconski, ambasadorul ţării noastre la Vatican, să ajute minoritatea greco-catolică să-şi recupereze cele 2.000 de biserici confiscate în timpul comunismului.

Schimbare de nume

Tribunalul Bucureşti a admis, marţi 28 octombrie, cererea PNLCD de a-şi schimba numele în Partidul Liberal. În iunie a.c., PNLCD fuzionase cu PL '93.

ION BOGDAN LEFTER

Guvernare fără mineri

1. Oamenii adîncurilor – o mitologie

Minerii au fost dintotdeauna mai mult decît o „simplă" categorie profesională. Prestaţia lor concretă a beneficiat de prestigiul unui halou simbolic. Extrăgînd cărbunele sau alte materii prime ale subsolului, ei au părut că îndeplinesc un ritual al dezvăluirii: pătrund în măruntaiele pămîntului, află secretele şi aduc la suprafaţă o parte din bogăţiile lui ascunse.

Muncă grea şi – pe deasupra – pîndită la totul pasul de mari pericole, căci acolo, dedesubt, se poate întîmpla orice: surpări de galerii, emanaţii de gaze toxice, infiltraţii freatice, defecţiuni de iluminaţie sau aerisire, deraieri de vagonete sau ieşirea din uz a lifturilor care îi aduc de obicei, din nou, la lumina zilei. Ca atare, ei trebuie să fie puternici şi curajoşi. Meseria lor înseamnă efort fizic şi claustrare, înseamnă risc şi tărie de caracter. Iar operaţiunea de extracţie propriu-zisă are ceva miraculos: biruitori în încleştarea cu adîncurile, ei sînt nişte „aleşi", nişte „iniţiaţi".

Pe aceste premise excepţionale, ideologiile de stînga au construit o adevărată mitologie a minerilor. Instalat la putere, comunismul a făcut din ei eroi de prim plan, cu tot cu iconografia de rigoare, incluzînd poeme de glorificare (tip ***Lazăr de la Rusca*** şi ***Minerii din Maramureş***), tablouri cu galerii şi lămpaşe, lozinci mobilizatoare (*„Ţării cît mai mult cărbune!"*). Mai vechea lor tradiţie grevistă a fost asumată oficial ca anticipare a contestării sistemului capitalist şi ca vizionarism al „vremurilor noi" care aveau să vină odată cu dictatura proletariatului. Partidul unic a avut mereu grijă de aceşti vajnici oameni ai întunericului subteran, dezvoltînd industria minieră şi oferindu-le din ce în ce mai numeroşilor „ortaci" salarii mari, oraşe noi, medalii de „eroi ai muncii socialiste". Iar atunci cînd, în 1977, impulsivitatea funciară a minerilor a luat din nou forma contestaţiei, de astă-dată împotriva regimului care-i glorificase, problema a fost rezolvată cu mare grijă la salvarea aparenţelor: pe faţă li s-a dat satisfacţie greviştilor, în timp ce penalizările efective, dislocările din zona Văii Jiului, implantările şi infiltrările de agenţi acoperiţi s-au făcut pe tăcute, operaţiunile fiind coordonate de poliţia politică, adică de către o forţă ascunsă, faţa ocultă a dictaturii roţii. În discursurile propagandistice, minerii au rămas ce fuseseră şi pînă atunci: o *„avangardă a clasei muncitoare"*.

Şi încă o trăsătură definitorie: aceşti oameni au avut întotdeauna un foarte ridicat spirit de corp social. Condiţiile aspre de lucru, organizarea în schimburi deşănţate ca nişte batalioane de asalt în galeriile subpămîntene, viaţa în colonii le-au indus anumite tipare comportamentale, o disciplină colectivă de „detaşament" gata să preia comenzi ierarhice: „detaşament al clasei muncitoare", cum de asemenea li s-a spus, într-un limbaj milităros care li s-a potrivit mai bine decît oricăror altor „tovarăşi" de-ai lor, precum – de pildă – petroliştii sau ceferiştii, şi ei un fel de *„armate proletare"*...

2. Instrumentalizarea politică a mitului

În ianuarie 1990, simţindu-se într-o criză de legitimitate pe care – probabil – au supraevaluat-o, primii guvernanţi ai României postcomuniste au exploatat în mare grabă potenţialul de obedienţă stîngistă pe care vechiul regim îl cultivase în masa minerilor. Aşa au început „ortacii" să descindă în repetate rînduri în Bucureşti în favoarea noii puteri, care i-a încurajat şi le-a alimentat iluzia că ei ar avea, într-adevăr, un destin aparte: acela de a impune direcţia de evoluţie a istoriei naţionale şi de a veghea cu argumentul forţei ca respectiva direcţie să fie urmată. Transformaţi în gardă pretoriană a conducătorilor ţării, li s-a distribuit un rol mesianic, cam kitsch, dar mesianic, concentrat simbolic în persoana liderului minerilor, care şi l-a asumat pînă la cote patologice.

Un mit social a fost astfel instrumentalizat politic, cu urmări dintre cele mai periculoase nu doar în imediatul infracţional al aşa-numitelor „mineriade". Încă mai grave au fost consecinţele la nivelul mentalităţilor colective, atît la scara mică a comunităţii miniereşti, cît şi la aceea naţională, acolo unde populaţia, dincolo de diversele opţiuni şi atitudini ale fiecăruia, a constatat dintr-o dată că o întreagă categorie profesională e reaşezată în poziţia simbolică de dinainte, ba chiar cu puteri sporite, cu libertatea de a le traduce în fapte, în demonstraţii practice dintre cele mai brutale cu putinţă.

Odată dezlănţuită această forţă a adîncurilor, ea a fost greu de stăpînit în anii următori. Spre deosebire de „mineriadele" din 1990, cea din toamna lui 1991 a şi fost scăpată de sub control. Drept pentru care centrele de decizie politică au ales – dacă au mai avut de ales – calea cea mai rea: mituirea continuă a „ortacilor" astfel încît ei să nu mai facă rele şi să stea cuminţi la ei acasă, oricînd disponibili în caz de nevoie. De aici – privilegiile: salarii mai mari ca niciodată, în disproporţie flagrantă faţă de ale restului populaţiei „bugetare", subvenţii enorme pentru regiile autonome din domeniu ş.a.m.d. Reversul unui asemenea joc socio-politic periculos a fost tendinţa – la un moment dat foarte acută – a Văii Jiului, „bîrlogul" gărzii pretoriene, de a funcţiona administrativ aproape autonom, în sfidarea instituţiilor autorizate ale statului. Acolo, în Vale, liderul minerilor preluase practic frîiele puterii locale, ca un principe de nimeni contestat: pe deasupra prefecturii şi a primăriilor, a poliţiei şi a justiţiei, el îşi impunea voinţa, făcea şi desfăcea cariere, împărţea dreptatea după capriciile sale, intervenea mereu în forţă, şi la figurat, şi la propriu, călcînd în picioare legea fără remuşcări şi fără să fie penalizat.

Aşa stînd lucrurile, adevăratele probleme ale mineritului, economice şi sociale, au rămas pînă în noiembrie 1996 complet netratate. Prăbuşit în metastaza nerentabilităţii, acest domeniu al muncii în galerii întunecate a înghiţit sume astronomice, fiind – de altfel – adeseori caracterizat, cu umor probabil involuntar, drept o „gaură neagră".

3. Dezamorsarea unei fantasme

Înaintea rotaţiei la guvernare, nimic nu se mai putuse face. Legată de mineri prin complicităţi explicite sau implicite, puterea de pînă la ultimele alegeri generale nu s-a mai putut despărţi de ei. Aşa încît rezolvarea problemei a rămas în sarcina noii majorităţi parlamentare şi a noului cabinet care au preluat în decembrie gestiunea ţării. Pentru a face ca procesele democratice să progreseze substanţial, trebuia – între altele – dezamorsată fantasma „gărzii pretoriene" plătite regeşte şi lăsate la voia bunului ei plac. Dar cum?

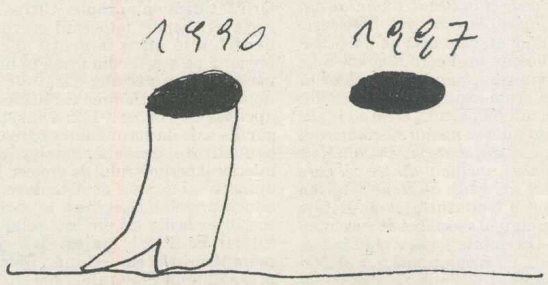

Dacă recapitulăm paşii făcuţi în această privinţă din ianuarie şi pînă în octombrie, de-a lungul a zece luni de zile, vom descoperi – şi aceasta este teza principală a însemnărilor de faţă – ceea ce cred că ar putea fi considerat drept cel mai eclatant succes înregistrat deocamdată de noua putere. Mai întîi, chiar în ianuarie, eliberată de teama unei contrareacţii politice la vîrf, justiţia a decis arestarea liderului abuziv pentru mai vechi ilegalităţi. Odată „decapitat", „corpul" social minieresc a intrat într-o stare convulsivă dezordonată. O vreme, „ortacii" au protestat, foarte ameninţători în unele momente. S-a zvonit chiar că ar urma să descindă iarăşi în Capitală pentru a-şi elibera şeful. Însă treptat, în cursul primăverii, coerenţa lor de acţiune s-a risipit. Noii lideri au încercat să preia comanda, însă n-au reuşit să se impună cu autoritate. Pe de altă parte, în cursul negocierilor cu guvernanţii, reprezentanţii minerilor n-au putut să nu accepte argumentul celeilalte părţi care susţinea că justiţia trebuie lăsată să-şi vadă de treabă fără interferenţa celorlalte puteri din stat. Alte revendicări de tip sindical au fost parţial acceptate, ceea ce a făcut ca tensiunile să fie dezamorsate şi să nu se mai producă nici o „explozie" socială.

Pasul următor: către sfîrşitul verii, preşedintele ţării descinde în Vale. Ocazia: marcarea a 20 de ani de la mişcările de protest din 1977. Măguliţi de respectul arătat episodului istoric respectiv, „ortacii" n-au încotro şi „înghit" adevăratul mesaj al vizitei preşedintelui, care este politic şi social şi priveşte nu trecutul, ci viitorul zonei: li se spune în faţă că industria minieră trebuie restructurată, că pierderile sînt prea mari şi bugetul de stat nu le mai poate suporta, că unele exploatări se vor închide.

Ajungem astfel la mutarea decisivă: în septembrie, guvernul aprobă planurile de restructurare în domeniu şi adoptă ordonanţa prin care le sînt oferite compensaţii generoase muncitorilor/minerilor înscrişi benevol pe listele de „disponibilizare". După un scurt moment de derută, se declanşează exodul: înţelegînd că oricum îşi vor pierde, mai devreme sau mai tîrziu, locurile de muncă, aproape o sută de mii de angajaţi părăsesc Regia Autonomă a Huilei în schimbul cîtorva zeci de milioane de lei. Structurile sindicale intră în alertă prea tîrziu, cînd numărul celor pe care-i reprezintă a scăzut deja dramatic, cu circa 50%. O nouă ordonanţă de guvern sistează „disponibilizările", însă ireparabilul s-a produs: cu liderul lor spiritual arestat, lipsiţi şi de protectorii politici de pînă mai ieri, între timp căzuţi de la putere, cu efectivele dispersate şi cu procesul de restructurare a zonei deja pornit, minerii din Valea Jiului încetaseră practic să mai fie ceea ce fuseseră după 1990.

Epilogul provizoriu al acestei odisei se înregistrează în octombrie, cînd instituţia prezidenţială găzduieşte o dezbatere asupra „reabilitării" Văii Jiului. Guvernanţii şi reprezentanţii sindicali explorează perspectivele de viitor ale mineritului şi ale zonei: restructurare, diminuare, soluţii industriale şi profesionale alternative, programe de reconversie, dezvoltări urbanistice etc. etc. Prin urmare, discuţia se poartă acum în termeni mai degrabă tehnici, practici, pragmatici. Şi iată cum o mare problemă simbolică/„mitică" şi politică e remodelată ca temă economică şi socială. Astăzi se discută cu liderii minerilor ca şi cu oricare alţi reprezentanţi sindicali, din orice domeniu şi de oriunde din ţară: sînt negocieri, conflicte colective de muncă, revendicări salariale – atît şi nimic mai mult. Minerii nu vor mai veni în hoarde la Bucureşti. Fantasma comunităţii cu destin excepţional s-a risipit. Şi asta în doar zece luni! Una dintre cele mai grave crize ale societăţii româneşti postcomuniste este – astfel – dezamorsată.

Cît despre „mitologia" mineritului, se stinge şi ea. Ocupaţiunea pare să nu mai aibă un viitor sigur. Va fi încet-încet marginalizată, dacă nu cu totul abandonată. Bate – în schimb – la uşă vremea surselor alternative de energie: centrale atomice, panouri solare. Tot mai mulţi „ortaci" vor părăsi galeriile şi vor ieşi la suprafaţa vieţii banale, lipsite de halouri simbolice. În România democratică se va guverna fără mineri.

PS pe scurt

Victor Ciorbea la Bruxelles

Primul-ministru, Victor Ciorbea, a participat luni 27 octombrie la reuniunea creştin-democraţilor europeni de la Bruxelles. El a declarat că mizează pe sprijinul grupului creştin-democrat din Parlamentul European ca la summit-ul din decembrie, de la Luxemburg, Uniunea Europeană să înceapă negocierile cu toate ţările candidate.

PS pe scurt

La Camera Deputaţilor a fost adoptată Legea bancară

Joi 30 octombrie, plenul Camerei Deputaţilor a adoptat proiectul *Legii bancare*. Conform acesteia, conducătorii unei bănci trebuie să fie licenţiaţi în Ştiinţe Economice sau Drept, să aibă cel puţin cinci ani de experienţă în domeniul financiar-bancar şi să nu fi fost implicaţi în falimentarea unei societăţi comerciale.

CRISTIAN PREDA

Întrebări neinteresante pentru guvernanţi

Recentele propuneri de sporire a salariilor acordate funcţionarilor statului au fost gîndite plecînd de la două criterii absolut distincte. Pentru categoria „demnitarilor", mai precis a funcţionarilor aleşi, s-a propus ca referinţă fundamentală nivelul salariului mediu pe economie. Diferiţi coeficienţi, din ce în ce mai mari pe măsură ce se trece de la slujbaşul unei primării obscure la parlamentari ori la preşedinte, urmează a fi aplicaţi unei sume de bani determinată statistic ca media pe economie. În schimb, calcularea salariilor pentru bugetarii mărunţi, de pildă pentru cei care – tot funcţionari ai statului, dar nu aleşi – furnizează educaţia naţiei, urmează o schemă diferită: e vorba în acest caz de celebra referinţă la salariul minim din branşă, în speţa învăţămîntului, la salariul unei dactilografe. Problema care se iveşte imediat e următoarea: în timp ce salariul mediu pe economie e calculat o dată la trei luni, astfel încît sumele alocate de la buget pentru demnitari sînt redimensionate la un interval foarte scurt, salariul dactilografei e stabilit pe cale administrativă, prin hotărîre de guvern, în cel mai bun caz, o singură dată pe an. În acest fel, sensul atribuit funcţiei publice se diluează: într-un caz, ea e recompensată în raport cu evoluţia economiei; în celălalt caz, ea depinde exclusiv de arbitrariul guvernamental.

Separarea netă între cele două specii ale funcţiei publice – convenabilă desigur pentru reţetele bugetare ale unui ministru ca d-l Ciumara – nu a fost trecută în nici un proiect de guvernare. Cu ce îndreptăţire devine ea soluţie politică? Să mai adăugăm ceva: cedările la presiunile sindicale, care l-au determinat, de pildă, pe ministrul Petrescu să propună mărirea salariilor din Învăţămînt cu 300–500 de mii de lei, reprezintă, în contextul schiţat mai sus, o ilustrare perfectă a stilului de lucru incoerent practicat de o parte a cabinetului Ciorbea. Acest caz ne îngăduie de altfel să schiţăm, la un an de la alegeri, o listă de întrebări care nu par a fi preocupat deloc echipa condusă de fostul lider sindical, devenit mai întîi primar şi apoi premier.

Dacă funcţia publică nu cunoaşte o determinare unică, atunci care e sensul exercitării ei? Există o responsabilitate a funcţionarilor care nu sînt aleşi? Diferă aceasta de responsabilitatea ministerială sau de responsabilitatea aleşilor în faţa corpului electoral?

Şi dacă tot a venit vorba despre miniştri şi parlamentari: ce înseamnă, după noiembrie 1996, controlul exercitat de legislativ asupra executivului? Mai reprezintă acesta unul din mecanismele fundamentale ale statului de drept, sau a devenit el o simplă formulă propagandistică? Dacă nici o măsură a executivului nu a fost împiedicată de legislativ, cîte puteri există efectiv în statul român?

Prestigiul relativ important cîştigat de instituţia prezidenţială în raport cu celelalte autorităţi publice este oare un simplu accident datorat lipsei de experienţă a partenerilor preşedintelui?

Finalmente: funcţionează statul român? De pildă: strîngerea impozitelor ori controlul asupra ordinii interne sînt asigurate în limite rezonabile, comparabile cu cele caracteristice pentru statele cu care ne place să ne asociem?

Lista ar putea fi, din nefericire, completată cu întrebări de acelaşi fel. Toate exprimă, chiar dacă într-o formă abstractă, elemente care ar fi putut da contur unei schimbări de conţinut a vieţii politice româneşti. Miniştrii cabinetului Ciorbea au preferat însă unei reflecţii pe marginea unor asemenea subiecte reproducerea unor practici pe care partidele din care fac parte le denunţau înainte de a prelua guvernarea: ministrul Învăţămîntului s-a ilustrat, de pildă, prin monopolizarea aproape absolută a deciziei, cauza ultimă a frecventelor sale gafe în relaţia cu partenerii sociali; miniştrii de la Sănătate sau de la Agricultură s-au specializat în clientelismul de partid şi au exprimat clar o preferinţă pentru readucerea în structurile instituţionale a „cadrelor de nădejde" în defavoarea funcţionarilor tineri şi imaginativi; ministrul Cercetării va rămîne, la rîndu-i, în anale prin propunerea unor reglementări care concurează absurdul dispoziţiilor ceauşiste; există, în fine, miniştri a căror prezenţă nu s-a justificat decît pentru că era nevoie poate de vorbitori pasionaţi şi în acelaşi timp incoerenţi: probabil că d-l Spineanu nu va fi egalat prea curînd în această privinţă. (În treacăt fie zis, nu am mai auzit de vreun guvern care să îşi îngăduie, precum cel român, să acorde audienţe de sute de minute unor investitori sau care să-şi consume energiile în conferinţe de presă de 4–5 ore!) Unii din aceşti miniştri vor fi probabil schimbaţi. Vor fi oare modificate şi principiile guvernării? În genere, stilul de tratare a problemelor va fi altul? Sau vor fi găsiţi, pur şi simplu, alţi funcţionari terni şi imobili?

IULIAN ANGHEL

Revoluţia în corturi – final

Gerul mătură Bucureştiul. Greva revoluţionarilor continuă sub fulgii deşi ai primei zăpezi. Protestatarii s-au retras în corturi, cărînd cu ei afişul care anunţa numărul celor rămaşi şi al celor „căzuţi". În piaţă, cele (acum) patru steaguri tricolore, cu gaură, atîrnă rebegite, de zăpadă. Mai mulţi dintre greviştii foamei au plecat învinşi de frig. În preajma corturilor, cîţiva poliţişti sar de pe un picior pe altul, pentru a se încălzi.

Pe 29 octombrie, soarele a apărut din nou. Aşa că, în piaţă au revenit curioşii. În jurul orei 11, unul dintre greviştii îşi dă foc. Doar pentru cîteva momente: colegii îl salvează aruncînd peste el o pătură. Este urcat de urgenţă într-una dintre cele trei autospeciale care staţionează în perimetrul zonei de protest. Peste aproximativ o oră se reîntoarce. Refuzase internarea şi orice fel de consult medical. Cîţiva revoluţionari forţează intrarea în Senat şi, cu largul concurs la poliţiştilor, ajung pînă în biroul preşedintelui Senatului, Petre Roman. După un timp, apar însoţiţi de acesta şi împreună intră în corturile greviştilor pentru a discuta cu Dan Iosif. Petre Roman promite că va interveni pe lîngă preşedintele Camerei Deputaţilor, Ion Diaconescu, pentru blocarea, la nivelul Camerei, a proiectului de modificare a *Legii 42*.

Mai multe ore se discută evenimentul. Revoluţionarii din ţarc îşi ţin obişnuitele miniconferinţe, ascultate cu aviditate de cei de dincolo de garduri. Se retrag apoi, plini de importanţă. *„Cînd s-au dus peste ei în Senat, tremurau toţi de frică, fugeau care încotro"*, povesteşte un revoluţionar, care însă nu participase la aducerea lui Petre Roman. Este din Constanţa, *„membru fondator al PNL"*. Îşi arată legitimaţia de membru al sus-numitului partid. *„Vrem să se ştie că în piaţă nu sînt numai susţinători ai lui Iliescu, ci din toate organizaţiile de revoluţionari, inclusiv dintre cei care i-au ajutat să cîştige alegerile"*. Adrian Dumitrescu (senator ales pe listele CDR, membru al asociaţiei de revoluţionari „21 Decembrie") apare şi el în piaţă. Discută cu revoluţionarii protestatari. Plănuiesc o întîlnire. Greviştii îi cer ca întîlnirea să aibă loc imediat, şi în prezenţa presei. *„Să ştie şi presa ce se discută"*. Şapte, opt pompieri militari cu două extinctoare îşi fac de treabă pe lîngă corturile revoluţionarilor. Circulă zvonul că primul-ministru va veni în piaţă. Ştirea nu se confirmă. Oricum, la această oră, aproximativ 15.30, primul-ministru îl primeşte pe Gyula Horn, primul-ministru al Ungariei. Unul dintre protestatari îmi oferă o soluţie pentru stingerea conflictului. *„Să se facă comisia aia de verificare a dosarelor. Sînt sigur că nici jumătate dintre cei care au acum certificate nu se vor prezenta la comisie, pentru că n-au ce să spună. Şi, cui nu s-a prezentat, să i se anuleze certificatul"*. Spre seară, vine vestea că Ion Diaconescu a respins propunerea lui Petre Roman de a bloca proiectul de modificare a *Legii 42* la nivelul Camerei. Acest lucru îl poate face doar primul-ministru, iniţiatorul proiectului.

30 octombrie, a 23-a zi de grevă. Poliţiştii sînt mai activi decît în oricare din celelalte zile. *„Circulaţi, circulaţi"*. Nimeni nu se mai poate apropia de corturile greviştilor. Dan Iosif promisese de cu seară că-şi va da foc la ora 13. Ora fatidică se apropie. Cîţiva fotoreporteri împart fotografii greviştilor, pentru a le intra în graţii şi care-i prezintă pe aceştia din urmă în diferite ipostaze ale protestului. La 12.30, Petre Roman iese din clădirea Senatului şi se apropie de corturi. Intră însoţit de gărzile sale de corp. Poliţia barează cu brutalitate accesul ziariştilor în interiorul perimetrului de protest. După aproape 10 minute de aşteptare, iese, aducînd vestea că a lăsat în corturile revoluţionarilor un protocol semnat de liderii coaliţiei majoritare şi de primul-ministru. După plecarea preşedintelui Senatului, ziariştii sînt lăsaţi să intre în ţarc. Dan Iosif va face un comunicat pentru presă în 10 minute, va merge apoi la sediul Guvernului, iar la întoarcere va mai face o declaraţie. Se scurge aproape o oră, însă Dan Iosif tot nu iese din cort. Apare însă cineva şi spune că *„nu va mai fi nici o declaraţie, Dan Iosif va merge direct la Guvern, de unde se va întoarce într-o jumătate de oră"*. Ziariştii sînt scoşi afară.

În faţa clădirii Senatului, un om imobilizat într-un cărucior face la rîndul lui greva foamei, îşi cere *„drepturile conferite de Legea 53/'92, a sănătăţii"*. Are nevoie de o operaţie în străinătate, dar tocmai a fost dat afară dintr-un spital bucureştean. Un timp a dormit prin Gara de Nord, iar acum a venit să protesteze în faţa Senatului. Nimeni nu-l bagă însă în seamă, revoluţionarii, tot mai siguri pe ei, au acaparat toată atenţia ziariştilor şi a trecătorilor. Cineva se interesează dacă *„Dan Iosif şi-a dat foc"*. Liderul greviştilor este însă plecat de mult la Guvern. Generalul Niţu se întreţine cordial cu greviştii în faţa corturilor. Protestatarii îşi împart „poza de grup". Unul din greviştii foamei iese din ţarc cu saltelele şi păturile sub braţ şi o ia hai-hui prin parcarea din piaţă. Este adus însă înapoi. După vreo trei ceasuri şi ceva de aşteptare, Dan Iosif apare *„cu vestea cea mare"*. Pînă la miezul nopţii, vor pleca acasă. Protocolul încheiat cu liderii coaliţiei majoritare nu diferă însă cu nimic de cel semnat cu reprezentanţii UNORD, pe 15 octombrie, şi nu are nimic în plus faţă de propunerile primului-ministru făcute acum două săptămîni, cînd i-a vizitat în corturi. Discutarea proiectului de lege va fi amînată, pînă după verificarea dosarelor revoluţionarilor de o comisie formată dintr-un deputat, un senator, un ofiţer superior din MI, un procuror şi reprezentantul asociaţiei de revoluţionari pentru care se verifică certificatele. *„De ce, atunci, atîta tămbălău?"*, se întreabă cineva. Greviştii îşi fac bagajele. Oricum, conform protocolului de curînd încheiat, pînă la miezul nopţii vor trebui să dispară din piaţă.

DIN SUMARELE VIITOARE

- *Interviuri cu:* ***Laurenţiu Ulici*** *(Uniunea Scriitorilor),* ***Dan Căpăţînă*** *(consilier prezidenţial),* ***Paul Barbăneagră*** *(consilier special al ministrului Culturii),* ***Traian Orban*** *(preşedintele Asociaţiei răniţilor în revoluţie),* ***Nicolae Noica***
- *CEC – noua identitate (anchetă)*
- ***Brînduşa Armanca, Ioan Muşleà, Dan Radu*** *Problemele televiziunilor regionale*
- *N. R. Dobrogea: „Automobilul"*

APĂRUTĂ LA ALL

Ajunsă între timp, în SUA, la a treia ediţie, *Capitalul uman* urmăreşte preocupările anterioare ale lui Becker, prin analizele sale economice asupra discriminării, căsătoriei, familiei, relaţiilor interumane şi educaţiei, bucurându-se astăzi de statutul unei *lucrări clasice* despre consecinţele investiţiei în educaţie.

APĂRUTĂ LA ALL

DOINA CORNEA

Despre greva foamei

Greva foamei a devenit la noi un mijloc ieftin de şantaj, cu sau fără conştientizarea celor care o practică: Se face greva foamei pentru orice şi oricum, se face cu ură şi îndărătnicie. Există totuşi nişte criterii care ar trebui să stea la baza unor astfel de acţiuni. Dacă ele nu sînt respectate, greva foamei nu are nici o valoare.

Mă încumet să mă pronunţ în această privinţă pentru că am făcut de trei ori greva foamei şi am încercat să o fac în spiritul lui Gandhi. Pentru el, şi de la el încoace, greva foamei se face în spirit de iubire. Se face greva foamei nu cu duşmănie împotriva cuiva, ci faţă de cineva, la a cărui iubire apelezi: încercînd să o îndupleci. Este, aşadar, un act de iubire menit să sensibilizeze o altă iubire. Astfel înţeleasă, aceastã legătură este – aş îndrăzni să spun – de sorginte metafizică.

Greva foamei trebuie să mai fie un act de mare puritate, un act dezinteresat (altfel nu are nici o şansă). Nu se face greva foamei în scopul de a obţine *avantaje* materiale, ai căror beneficiari sînt tocmai subiecţii grevişti, prejudiciind moralmente însuşi grupul sau comunitatea. Greva foamei pentru un scop material e valabilă doar atunci cînd acesta corespunde unui *drept* (nicidecum unui avantaj sau privilegiu), în vederea reparării unei nedreptăţi făcute grupului sau comunităţii. În general, greva foamei se face în numele unor principii de adevăr, dreptate, libertate şi pentru impunerea lor în societăţile noastre.

Dacă nu se ţine cont de aceste criterii, greva foamei devine doar un mijloc rudimentar de şantaj, iar instituţiile au obligaţia să nu se lase şantajate, tocmai pentru a apăra principiile de care vorbeam. Dacă nu o fac, aceste instituţii,vor putea fi şantajate, prin greva foamei, de către oricine. Ele se pot trezi, într-o bună zi, că ucigaşii, hoţii şi escrocii vor declara, şi ei, greva foamei în închisori, pentru a fi graţiaţi.

Pe de altă parte, este adevărat, greva foamei, în sine, constituie un act impresionant, pentru că este un act de suferinţă şi de risc (tocmai de aceea, grevistii foamei trebuie trataţi omeneşte, vizitaţi, asistaţi medical – chiar şi atunci cînd este evident că nu au dreptate – şi sfătuiţi să renunţe). Dar tot atît de adevărat e faptul că fiecare, în conştiinţa sa, este obligat să-şi analizeze motivaţiile, puritatea lor. În ultimă instanţă, fiecare are dreptul să facă ceea ce doreşte cu viaţa lui, răspunzînd personal de ea. Aşadar, greva foamei este o acţiune strict personală.

Aş mai aminti un fapt. Spre deosebire de veteranii de război şi de foştii deţinuţi politici (care *au dreptul* la indemnizaţii reparatorii pentru că şi unii, şi alţii au fost *obligaţi, prin ordin*, să-şi sacrifice ani lungi din viaţă, fie pe front, fie prin închisori), în decembrie '89, *nimeni nu a fost obligat*, prin vreun ordin, să participe la acţiunile stradale de protest. Sute de mii de oameni au ieşit, în acele zile, de bunăvoie pe străzi, sub gloanţe, şi nimănui nu i-a trecut atunci prin minte că va încerca vreodată să solicite compensaţii pentru onoarea de a fi putut contribui dezinteresat la scoaterea României de sub teroarea comunistă. Găsesc că este nedemn ca, astăzi, o parte din participanţi să ceară recompense materiale pentru că au rămas în viaţă. E o jignire adusă răniţilor şi celor care şi-au pierdut viaţa. Numai ei şi familiile lor au dreptul la un ajutor material substanţial. Ce-ar fi dacă sutele de mii de oameni anonimi – pe care bunul-simţ îi obligă să rămînă rezervaţi –, măcinaţi subit de un sentiment de frustrare faţă de semenii lor profitori, ar solicita şi ei recompense materiale? Cred că „Pro Democraţia" are dreptate: *„Ori profitor ahtiat de recompense nemeritate, ori recunoaşterea onorifică a meritelor de revoluţionar"*.

(Text preluat din România liberă, 31.10.1997)

Cum am stat
în septembrie '97

Principalii indicatori economico-sociali

* **Producţia industrială** în volum absolut a crescut în luna septembrie cu 9,9% faţă de august, în majoritatea ramurilor prelucrătoare şi în sectorul energiei electrice, termice, gaze şi apă. În raport cu luna septembrie a anului trecut, producţia s-a diminuat pe ansamblu cu 15,6%. Volumul de activitate a scăzut în majoritatea ramurilor industriale, cu precădere la producţia de mijloace de tehnică de calcul, la extracţia şi prepararea cărbunelui şi minereurilor metalifere, şi în chimie.

* Cifra de afaceri a sectorului de **comerţ cu amănuntul** în luna august a scăzut faţă de luna precedentă. Faţă de aceeaşi perioadă a anului trecut, cifra de afaceri a acestui sector a scăzut cu 32,3% în luna august şi cu 31,1% în primele 8 luni ale anului.

* Cifra de afaceri a întreprinderilor prestatoare de **servicii comerciale pentru populaţie** a crescut în august cu 2,8% faţă de iulie, dar a scăzut cu 22% faţă de perioada corespunzătoare a anului trecut.

* În domeniul **comerţului exterior,** exporturile au crescut în august a.c. cu 6,4% faţă de august 1996, iar importurile au scăzut cu 1%. Pe primele 8 luni, exporturile au crescut cu 4,9% faţă de 1996, în timp ce importurile s-au redus cu 0,8%. Deficitul comercial cumulat a scăzut cu 320 milioane dolari faţă de perioada corespunzătoare a anului trecut.

* **Rata inflaţiei** a fost în septembrie de 3,3%, determinată în principal de creşterea tarifelor la servicii şi majorarea preţurilor la produsele de uz curent. Cele mai mari fluctuaţii ale preţurilor s-au înregistrat la mărfurile alimentare. În raport cu decembrie 1996, rata inflaţiei a fost de 116,7%, ceea ce corespunde unei medii lunare de 9%, comparativ cu 3% în aceeaşi perioadă a anului 1996.

* **Numărul şomerilor înregistraţi** la oficiile de forţă de muncă şi protecţie socială, la data de 6 octombrie 1997, era de 721.077, cu 12.536 persoane mai mult decît în septembrie 1997. Rata şomajului (calculată faţă de populaţia activă de la începutul anului) s-a menţinut aproximativ la acelaşi nivel (7,2% faţă de 7,1% în luna precedentă).

Cîştigul salarial mediu net, pe principalele activităţi ale economiei naţionale (septembrie 1997)

Total	**710.242**
Industrie	767.905
* extractivă	1.083.135
– minieră	996.403
– petrol şi gaze	1.275.125
* prelucrătoare	707.389
din care:	
– construcţii de maşini şi electrotehnice	727.629
– metalurgie	970.233
– chimie	915.607
– materiale de construcţii	749.156
– lemn	520.075
– uşoară	546.803
– alimentară	731.686
* energie electrică şi termică, gaze şi apă	1.078.755
Construcţii	723.104
Agricultură	539.764
Transporturi	865.672
Poştă şi telecomunicaţii	989.937
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul	577.710
Hoteluri şi restaurante	493.226
Activităţi ale instituţiilor financiare şi bancare	1.748.480
Activităţi de asigurări şi ale caselor de pensii (exclusiv asistenţa socială obligatorie)	851.015
Învăţămînt	580.441
Sănătate şi asistenţă socială	523.648
Administraţie publică	630.237

(Date furnizate de Comisia Naţională pentru Statistică)

Petre Ţuţea reabilitat

PS pe scurt

Petre Ţuţea a fost reabilitat, luni 20 octombrie 1997, de către Curtea Supremă de Justiţie. Înainte de a muri, în 1992, Petre Ţuţea interzisese rudelor sale să ceară justiţiei, timp de cinci ani, reabilitarea lui. Petre Ţuţea a fost arestat în 1953, împreună cu alţi 17 intelectuali, sub acuzaţia de uneltire contra orînduirii sociale, şi condamnat la 10 ani de închisoare, iar apoi la 18 ani de muncă silnică, fiind eliberat în 1964 din Penitenciarul Aiud.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230, pentru **mărci** în contul 4024009231, pentru **franci francezi** în contul 4024009235, pentru **lire sterline** în contul 4024009232, pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233, pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală şi Israel:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

Cele mai noi apariţii
JEAN DELUMEAU
Grădina desfătărilor
O istorie a paradisului

CONSTANTIN NOICA
Manuscrisele de la Cîmpulung
● Inedit ●
MIHAIL ELIESCU
Curs de succesiuni

În curînd
MIOARA AVRAM
Gramatica pentru toţi
● Ediţie nouă

POLIROM NOUTĂŢI

Pierre Hadot
CE ESTE FILOSOFIA ANTICĂ?
Prefaţă de Cristian Bădiliţă

APOCALIPSA LUI PAVEL
Traducere de Smaranda şi Cristian Bădiliţă

În pregătire:
Filostrat – Viaţa lui Apollonios din Tyana

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Ca potenţial, schimbarea din noiembrie '96

VLADIMIR TISMĂNEANU, politolog, profesor la Universitatea Maryland,
interviu realizat de RODICA PALADE

Extinderea NATO – o decizie politică

Domnule Vladimir Tismăneanu, care este configuraţia internaţională după summit-ul de la Madrid?

Văd Madridul ca pe o parte a unui proces. Sigur, sînt date frustrante pentru unele ţări, mai ales pentru România, mai puţin pentru Bulgaria sau pentru alte ţări din zonă. Nu e cazul pentru Ucraina, care joacă încă o carte destul de ambiguă pe această temă. În acelaşi timp, este o carte cîştigătoare pentru ţările de la Vişegrad. Dar, referitor la extinderea NATO, ceea ce se cunoaşte destul de puţin este că decizia de a admite primele trei ţări în primul val a fost o decizie politică, luată, în ultimă instanţă, în funcţie de credibilitatea procesului democratic şi a consolidării acestui proces. Aici a fost o problemă pentru România. De ce? Nu pentru că actuala guvernare ar fi nedemocratică, ci pentru că doar cîteva luni de guvernare democratică nu pot garanta pentru 7 ani şi încă 45 de ani de guvernare nedemocratică. În plus, caracterul comunismului în România, celelalte evenimente, activităţile profund antioccidentale pe care le-au desfăşurat serviciile secrete române de-a lungul acestor ani, şi refuzul de a decomuniza aceste servicii secrete nu reprezentau elemente pozitive în dosarul României.

De ce lărgirea NATO este o decizie politică?

Se ştie că administraţia Clinton, în primii ei doi–trei ani, a mers pe ideea parteneriatului pentru pace, tocmai pentru că se înţelesese destul de bine în Statele Unite că problema centrală a modernizării şi transformării democratice a acestor ţări nu este neapărat intrarea în NATO, ci în comunitatea europeană. Dar Europa Occidentală nu părea să dea semne de entuziasm în această direcţie. Aici trebuie reamintit că Statele Unite sînt o supraputere globală care urmăreşte interesul naţional, dar este probabil singura supraputere sau putere politică care are în structura politică şi o componentă moralistă. De pildă, nu a existat nici un alt motiv fundamental pentru America să intre în Primul Război Mondial, decît o componentă moralizantă. Sigur că au existat şi tot felul de alte raţiuni, dar suportul care a existat pentru distrugerea Imperiului Austro-Ungar venea din slăbiciunea preşedintelui Roosevelt pentru Thomas Masarik, ale cărui argumente privind autodeterminarea naţională a micilor naţiuni din Europa de Răsărit şi Centrală l-au convins pe preşedintele american. Există o dimensiune moralizantă în comportamentul politic internaţional al Statelor Unite, care crede sincer în „pariul pe democraţie". Eşti mai liniştit într-o lume democratică decît într-o lume nedemocratică sau chiar antidemocratică.

Revenind la extinderea NATO, situaţia din Europa Centrală a fost atent urmărită în Statele Unite, punîndu-se problema: ce va face America în această direcţie. Faptul a coincis cu campania electorală din 1996, în care preşedintele Clinton a ţinut celebrul discurs de la Detroit, unde există o puternică comunitate etnică poloneză, discurs în care a fost făcut anunţul pe ideea extinderii NATO; era, clar, o acţiune cu implicaţii electorale precise. Republicanii susţineau acelaşi punct de vedere, astfel încît, practic, a fost o nontemă în alegerile din 1996. Problema acestui consens şi a traducerii acestuia în votul care va avea loc în 1998 este o chestiune foarte importantă, fiindcă apar costurile. Ne întîlnim în această chestiune cu angajamentele Europei Centrale, care va suporta o parte importantă a acestor costuri, şi cu reacţiile destul de reticente ale ţărilor din Europa Occidentală. Cum bine ştim, în România a existat foarte mult mitologia suportului francez pentru intrarea României în NATO. Dar 1) Franţa era, în principiu, împotriva lărgirii alianţei. 2) Dacă totuşi se lărgea alianţa, atunci susţinea şi România. În momentul de faţă, Franţa, ca şi alte ţări ale alianţei, are rezerve foarte serioase privind propria implicare în noul buget care se estimează. Sînt discuţii foarte aprinse în America, dar eu cred că totuşi, în Senat, forul fundamental în reglarea politicii externe, decizia va trece. Din discuţiile pe care le-am avut eu, cred că va fi tic din Washington, România ar putea să fie „Polonia viitorului val". Adică, din punct de vedere al importanţei pe care o are, România ar putea să joace acelaşi rol-pivot pe care îl are Polonia în primul val. După vizita pe care a făcut-o recent în România, Timothy Garton Ash a publicat un articol excelent în *Washington Post*, despre situaţia întregii zone. În 1984 sau '85, a scris un text care a făcut vîlvă la vremea respectivă: era un text care ridica întrebarea dacă există Europa Centrală? Răspunsul era că zona spiritului coincide mai mult cu frontierele fostului Imperiu Austro-Ungar, din care, evident, România nu făcea parte. Ei bine, chiar, în articolul publicat în urmă cu vreo 2–3 săptămîni, se opune termenului de *huntingtonism*, referindu-se la celebra idee a conflictului civilizaţiilor, al lui Samuel Huntington. În acest ultim text al său, refuză acest tip de abordare. În 1997, a ajuns la concluzia că politicul determină

un al doilea val, într-o formulă care ar suna cam aşa: mai devreme, mai degrabă, decît mai tîrziu.

România ar putea juca rolul-pivot în al doilea val al extinderii NATO

Se poate vorbi de o nouă cortină, fie şi de catifea, în Europa? Se mai spune că România „nu este în jocuri". Ce credeţi?

Asta face parte mai degrabă dintr-o anumită mentalitate de autocompătimire în întreaga zonă, nu numai în România, care pariază pe conjuraţii, pe conspiraţii, pe comploturi universale, pe ideea că toate micile ţări ale acestei zone nu sînt altceva decît mingi cu care ţările membre operează. Am spus-o şi o repet: nu am crezut şi nu cred într-o conspiraţie, dar nu pot să mă angajez într-o discuţie cu cei care cred în ea, pentru că, automat, în momentul în care voi refuza această teorie, ei vor spune că sînt parte a conspiraţiei. N-am cum să ies din această logică, şi singura formă este ca, *de plano*, să o resping. Sigur, există şi contează, la un moment dat, o politică de culise, dar nu cred că se poate vorbi de o cortină de fier, o carantinizare, o bantustanizare a zonei Balcanilor. Dimpotrivă, cred că România se situează foarte avansat în raport cu posibilitatea celui de al doilea val. Cum spunea un foarte influent analist politic alt palier al existenţei umane, inclusiv în relaţiile internaţionale. Dă chiar exemplul României, spunînd că, o ţară care părea condamnată la statutul de sud-est-european balcanizat, provincial şi dominat de comunişti, cripto-fascişti şi tot felul de figuri, nu dintre cele mai atractive din punct de vedere occidental, ei bine, această ţară, prin alegerile din 1996, devine parte a jocului. Cu alte cuvinte, politicul este cel care defineşte în ce măsură o ţară este parte a jocului sau nu este. Şi cred că are dreptate.

Care este poziţia actuală a Rusiei, care nu este cîtuşi de puţin ignorată de Occident şi Statele Unite? Ba chiar în NATO are un cuvînt de spus .

Poate chiar prea mare, spun unii, pentru că i s-a dat Rusiei un statut în NATO aproape de veto, înainte ca măcar cele trei ţări să fi intrat. Este punctul de vedere al lui Kissinger şi mi se pare că are dreptate. Kissinger are dreptate, pentru că el a fost şi este categoric în favoarea lărgirii NATO-ului, inclusiv în favoarea României, ca parte, la un moment dat, chiar în primul val, dar nu este cazul să se dea Rusiei o posibilitate de influenţă. Rusia are nevoie de Occident cel puţin la fel de mult cît are nevoie Occidentul nevoie de Rusia şi semnalele pe care le avem despre Rusia, schimbările de guvern care au avut loc în urmă cu un an şi mai bine, gruparea prooccidentală din anturajul lui Elţîn, care domină în momentul de faţă, sînt încurajatoare. Sînt semnale că Rusia va fi o importantă putere regională, dar nu în perspectiva renaşterii unui *condominium* de tipul celui care, la un moment dat, părea să existe între cele două supraputeri. Pe de altă parte, nu se poate ignora faptul că mulţi dintre cei care au criticat, de bună-credinţă, ideea extinderii alianţei nord-atlantice, au criticat-o pentru faptul că securitatea internaţională nu depinde de cea nord-atlantică, ci de acordurile mutuale care se stabilesc între cele două mari puteri nucleare, la care, eventual, vor fi invitate să adere alte puteri nucleare. Ăsta-i, de pildă, punctul de vedere al cotidianului *New York Times*.

Oricum, chiar şi după Madrid, Moscova contină să descurajeze România în ideea de a adera la NATO. Asupra acestui punct de vedere, există în Rusia un deplin consens.

Moscova se va opune, fiindcă însăşi ideea extinderii alianţei nu este favorabilă ariei de dominaţie şi influenţă a Rusiei. În egală măsură, cred că dacă schimbările vor avansa, într-atît încît România să fie considerată parte a zonei consolidate democratic a fostului Tratat de la Varşovia, Occidentul nu va ceda, cum n-a cedat în cazul Poloniei. România nu este totuşi, din punct de vedere strategic, cea mai sensibilă zonă, aşa cum era Polonia. Nu cred că în următorii 10 ani Rusia va avea o influenţă care să poată bloca o asemenea acţiune.

Vizita premierului Ciorbea în America a produs o impresie extrem de pozitivă

Cum se vede acum România din America? Există opinia că s-a făcut o greşeală în campania pro-NATO, în sensul că nu s-au concentrat eforturile spre America, ci spre Europa.

În primul rînd trebuie spus că niciodată nu a existat o campanie diplomatică mai intensă în capitala Statelor Unite decît în perioada care a urmat alegerilor din noiembrie 1996. Chiar s-a făcut o supralicitare în această direcţie: la un moment dat se ajunsese ca să fie prezenţi acolo doi sau trei miniştri de la Bucureşti, iar lista întîlnirilor ce le putea fi oferită nu era atît de lungă, încît să nu ducă la o anumită redundanţă. În momentul în care s-a anunţat destul de categoric care sînt ţările pe care preşedintele Clinton le-a desemnat pentru primul val şi cînd a folosit cuvintele „aceasta este o decizie irevocabilă" (chestiune care a iritat destul de mult pe cîţiva din aliaţii vest-europeni ai Statelor Unite, în primul rînd Franţa), ei bine, cred că se ajunsese la tot ce s-ar fi putut face din punct de vedere al transmiterii unui mesaj în favoarea integrării României.

Pentru că au circulat tot felul de zvonuri, pseudoanalize, legate de vizita primului-ministru Ciorbea, la Washington, doresc să fac o precizare, aş spune două lucruri: unul – impresia făcută de premierul Ciorbea a fost, din informaţiile mele, extrem de pozitivă. Vorbesc cu deplină răspundere. A fost o vizită cu efecte benefice, ceea ce se răsfrînge foarte clar într-un editorial care a fost publicat în urmă cu vreo două luni în *New York Times*. Editorialul aprecia începutul reformei economice din România şi caracterul

este în direcţia celorlalte ţări din Europa Centrală

constituţional al democraţiei române în actuala guvernare. Elemente care erau extrem de alarmante cu mai puţin de un an în urmă, au dispărut sau în orice caz sînt mult mai puţin deranjante. Se aşteaptă acum un pas masiv spre privatizare. În urmă cu vreo 7 ani, un analist politic de la Bucureşti, care lucra pe atunci în Ministerul de Externe, a fost la Washington. La Departamentul de Stat, a fost întrebat, eram de faţă, cum vede România modelul polonez. Răspunsul a fost: ca pe o lecţie negativă, pe care nu trebuie s-o urmăm. Ei bine, între timp, ar fi trebuit, şi sper că s-a ajuns la înţelegerea faptului că, indiferent de ce formaţii politice s-au succedat în fruntea guvernului, sau în formarea guvernului polonez, şi au fost multe, nimeni nu a negat *Planul Balcerowicz*. A fost, eventual, discuţia referitoare la ritmul reformei, dar, din punct de vedere al opţiunii spre o economie de piaţă, nu s-a discutat.Deci, lecţia poloneză ne poate spune foarte mult.

Referitor la declaraţiile ministrului Severin: „n-am cuvinte"

Cum comentaţi declaraţiile făcute unui ziar de ministrul de Externe Severin, referitoare la spioni, agenţi? Cunoaşteţi vreun precedent?

Un corespondent al unui mare cotidian american, care răspunde de întreaga zonă central-europeană, m-a sunat în momentul respectiv şi m-a întrebat exact acelaşi lucru: cunosc vreun precedent? Şi ce înseamnă? I-am spus, pe moment, că „n-am cuvinte".M-am întrebat eu însumi, mai departe, ce ar fi putut să fie în spate, fiindcă nu este o declaraţie orală, nu e întîmplătoare şi nu are caracterul unei gafe de parcurs. E o declaraţie bine pregătită, formulată.

Domnul Severin îmi este, ca persoană, foarte simpatic. Dar, prin funcţie, el este membru al Consiliului Suprem de Apărare al Ţării. Dacă ai acest tip de informaţii, într-un stat de drept, procedural – el ştie mai bine, fiind jurist –, primul pas pe care-l faci este să-ţi anunţi colegii din organismul respectiv, pe primul-ministru şi pe preşedintele ţării. În al doilea rînd, eu nu cunosc, poate dînsul ştie vreun precedent. Au fost tot felul de cazuri, de scandaluri guvernamentale, de declaraţii stingheritoare în celelalte ţări din est, a fost chiar cazul în care un premier polonez a trebuit să renunţe la poziţia sa, datorită acuzaţiilor ce i-au fost aduse privind legături anterioare cu KGB-ul.

Conţinutul informaţiei e una şi gestul ca atare, altceva. Dar mie mi se par la fel de grave amîndouă.

Sigur. Deocamdată, gestul şi conţinutul informaţiei sînt suspendate. România are problema foarte serioasă a **decomunizării serviciilor secrete**, care au o tradiţie a lor, deloc „prietenoasă" la adresa democraţiei. În genere, serviciile secrete nu sînt neapărat parte a democraţiei, dar tocmai de aceea trebuie să le ţii sub un control democratic. În România exista o moştenire dintre cele mai păcătoase. Este cazul ca tocmai democratizarea, respectiv decomunizarea să se facă şi cred că este o urgenţă. Iar dacă factorul guvernamental nu o face la timp, atunci de aceea există societate civilă, şi a patra putere în stat, adică presa, ca să intervină energic în a urgenta rezolvarea acestei probleme. În ştiinţa politică, de la Tocqueville încoace, societatea civilă şi presa sînt desemnate ca *instituţii contramajoritare*. Dacă cei care au rezultat din votul majoritar nu fac tot ceea ce trebuie, atunci există instituţii care ţin sub control acest lucru. Printre ele, societatea civilă şi presa, care aduce aminte mereu guvernanţilor că trebuie să facă nişte lucruri. Deci, avînd această ţintă reală, *decomunizarea serviciilor secrete*, mi se pare că ministrul Severin propune o ţintă imaginară. Şi aş mai face o distincţie între ce se numeşte a fi spion şi ce se numeşte a fi, de pildă, agent de influenţă. Rămîne însă, de neînţeles de ce se amestecă ministrul de Externe într-o asemenea chestiune.

Pentru că tot am discutat de Externe, ce se întîmplă acum în ambasada din America? Ce s-a schimbat acolo?

Atît cît ştiu eu în momentul de faţă, vorbesc de Washington, care este punctul-cheie, ambasada este mult mai deschisă, din decembrie '96. Vorbesc din punct de vedere al listei de invitaţi, al unui stil care funcţionează. Nu neg că ambasadorul Mircea Geoană este un personaj extrem de adaptabil, care a recunoscut schimbarea şi s-a adaptat din mers. O declaraţie făcută de candidatul prezidenţial Emil Constantinescu, nu a fost, vreau să sper, un simplu angajament preelectoral care ulterior poate fi foarte uşor uitat, ci o chestiune de substanţă: el a spus că înainte de a fi ales că în ambasadele-cheie ale României trebuie schimbat personalul, de la portar la ambasador. În ambasada dé la Washington poate că portarul s-a schimbat, ambasadorul nu. Am spus şi în public, şi în cîteva discuţii private: cred chiar că ar fi păcat dacă Mircea Geoană nu ar funcţiona în servicul diplomatic al României. Este extrem de inteligent, are o capacitate discursivă bună, înţelege problemele foarte repede, vorbeşte foarte bine engleză, deci are toate elementele. Restul pe mine nu mă priveşte. Problema era ce face în capitala Statelor Unite, atîta timp cît reprezintă preşedinţia Constantinescu şi guvernul Ciorbea, sau cine va fi prim-ministru. Altă precizare: ca vechi colaborator al revistei „22 şi membru în Consiliul consultativ, din care sînt foarte bucuros să fac parte, precizez răspicat că nu am solicitat niciodată o funcţie ambasadorială, la Washington sau în orice altă parte a lumii. Nu am avut absolut nici un fel de contact pe această temă. Există un principiu american: nu trebuie să spui „nu" la ceva ce nu ţi-a fost oferit. Mă simt foarte bine ca profesor de ştiinţe politice la Universitatea Maryland, am o plăcere extraordinară să fiu un intelectual critic, independent şi nu cred că m-ar amuza să scriu rapoarte de activitate despre o ambasadă. Nu vreau să renunţ sub nici o formă la cetăţenia americană, la care ţin foarte mult.

Noiembrie '96 – continuarea unui proces început în decembrie '89

Cum aţi cîntărit schimbarea care s-a produs în '96 în urma alegerilor, faţă de schimbarea care s-a produs în celelalte ţări foste comuniste?

Ce s-a petrecut în noiembrie '96, ca potenţial, reprezintă de fapt continuarea unui proces început în decembrie 1989 şi sînt convins că în această direcţie se va merge. Nu atît de repede cît mi-ar fi plăcut mie şi multora dintre cititorii acestei reviste, din motive pe care parţial le înţeleg, parţial îmi scapă. Într-o discuţie ce am avut-o recent cu scriitoarea croată Slavenka Drakulic, aflată la Washington, şi cu soţul ei, un distins ziarist suedez, care de 25 ani scrie despre Europa Centrală şi de Răsărit, dădeam ca exemplu al unei anumite frustrări personale, încetineala cu care s-a mers în schimbarea capilor celor două mări servicii de informaţii. Ei m-au întrebat cam cît a durat şi am spus că între 6 şi 9 luni. La care amîndoi au exclamat: *„e formidabil, aşa ceva este de negîndit în Croaţia"*. Totdeauna este vorba de cum priveşti sticla: jumătatea plină sau cea goală. În momentul de faţă, procesul democratic pare mult mai transparent. Un element care suscită anumite probleme este persistenţa ordonanţelor guvernamentale, în defavoarea procesului parlamentar. Din punct de vedere al potenţialului şi chiar al actualităţii schimbării, eu cred că se merge în direcţia celorlalte ţări din Europa Centrală. Din punct de vedere al coerenţei acestei schimbări, sînt multe de spus. Privind din exterior, socotesc că s-a mers mult prea mult pe politică externă. Cum spunea Petre Pandrea, tragedia României apare ori de cîte ori crede că are vocaţie mapamondică. România este o ţară de talie mijlocie din Europa Centrală sau est-centrală, care sigur că are interese internaţionale, dar nu este o supraputere şi nu trebuie să-şi închipuie că este. Nici să nu creadă că are resurse excepţionale, pentru că nu le are. Resursa principală pe care cred că o are România este forţa de muncă bine calificată şi cu o capacitate de adaptare la exigenţele modernizării tehnologice, care poate să fie mult mai rapidă decît în ţările Asiei sau ale Africii. Aş îndrăzni să nu fiu total de acord cu un punct de vedere, afirmat la cel mai înalt nivel, că România s-ar afla în faza post-tranziţiei. Din punct de vedere al discursului politic, nu e problema mea. Totuşi, tranziţia este un concept politologic, şi, în cadrul disciplinei pe care o profesez, cred că există criterii ale succesului tranziţiei care încă nu au fost îndeplinite, nici măcar în Polonia, pentru a spune, în România, cu mîna pe inimă, că am intrat în post-tranziţie.

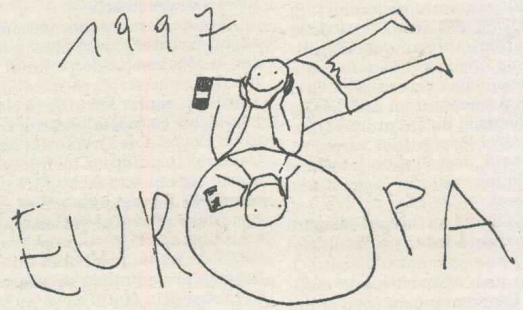

Prin Legea accesului la dosare, beneficiile vor fi superioare costurilor

Vorbind de tranziţie, post-tranziţie şi comparaţia cu celelalte ţări, cum vedeţi faptul că încă nu există o lege a accesului la dosare?

Aici aş spune mai multe lucruri: 1) Eu personal aş trăi foarte liniştit şi fără acces la propriul dosar. Dar ca analist al unei culturi politice, care este o cultură politică a incertitudinii – căci asta-i tranziţia, incertitudine –, într-o ţară în care există atît de multe anxietăţi, atît de multă suspiciune, cred că a perpetua acest mister al dosarelor este contraproductiv. Beneficiile sînt superioare costurilor. Ar exista un control asupra politicienilor şi asupra propriului nostru trecut. Nu trebuie, nu e moral să lăsăm trecutul nostru complet suspendat sau să-l abandonăm într-un fel de con de umbră la care nimeni nu are acces, sau, mai mult decît atît, la care au acces numai anumite persoane, care uneori le şi folosesc în scopuri care nu sînt neapărat nobile. 2) Am recenzat, în paginile revistei „22", cartea lui Timothy Garton Ash. Voiam să fac un Post Scriptum şi profit de acest interviu pentru a-l face: l-am citit cu invidie pe Timothy, chiar cu gelozie. Pe de o parte, nu aş vrea acces la propriul meu dosar, pentru că nu am o nostalgie a noroiului sau o aspiraţie spre noroi. Pe de altă parte, dacă ar exista o lege şi dacă se merge în această direcţie, îndrăznesc să sugerez un lucru la care m-am gîndit mai demult: ce se întîmplă cu noi, cei care am lucrat la Europa Liberă, am scris pentru posturi de radio occidentale, care, fiind ameninţaţi de-a lungul timpului, în condiţii de urgenţă istorică, ni se cerea reglarea situaţiei cetăţeniei. Eu, de pildă, am renunţat la cetăţenia română în 1985, în condiţii de forţă majoră. Am plătit şi suma de vreo 370 de dolari pentru „plăcerea asta". Nu am reluat-o, mă simt foarte bine ca cetăţean american, dar am avut rolul meu şi sînt convins că, în toată perioada asta, dosarul meu a tot crescut în Serviciul de Informaţii Externe. Dacă tot s-a ajuns la această lege a accesului la dosare, noi, cei care nu mai avem cetăţenie română, dar sîntem parte a acestei ţări, culturi etc., de ce să nu avem şi noi acces? 3) Ca un test al democratizării Serviciilor de Informaţii Externe ale României, ar trebui să se facă public cît mai repede şi mai exhaustiv dosarul Europa Liberă. Cine s-a ocupat de redactorii şi colaboratorii acestui post de radio? Cine a informat, care au fost sarcinile operative? Care au fost infiltrările? Aceste lucruri se ştiu, de acum, în Cehia, Polonia, Ungaria. A fost punctul principal de atac al vechiului regim comunist. Pe cine mai protejăm acum? Dacă am rupt cu această perioadă, de ce nu se spune adevărul?

Evenimentele din

RAPORTUL COMITETULUI

Asociaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki a fost sesizată de cîteva membre ale Asociaţiei Religioase „Congregaţia Inimii Neprihănite" în legătură cu relaţia lor cu autorităţile locale din Odorheiul Secuiesc, precum şi cu întîmplările de la sfîrşitul lunii mai 1997. (...)

Scurt istoric al cazului

1. În 1990, Cyrill Burgel, cetăţean elveţian, la acea dată director executiv al asociaţiei umanitare Basel Hilft, cu sediul la Basel, Elveţia, a venit în România ca să se implice în ajutorarea copiilor. Reprezentantul asociaţiei de binefacere „Caritas" din Alba Iulia, l-a pus în legătură cu autorităţile din judeţul Harghita, care doreau să construiască o şcoală specială în care să fie transferaţi copiii aflaţi în şcoala ajutătoare din comuna Ocland, ale cărei condiţii deveniseră improprii.

Cyrill Burgel a căutat un partener din România prin intermediul căruia să construiască o şcoală ajutătoare, Basel Hilft păstrîndu-şi calitatea de investitor indirect. (...)

Ulterior însă, locul şi rolul asociaţiei umanitare a fost preluat de SC ARIS INDUSTRIE SA, reprezentată de Aristide Roibu, în calitate de director general. (...)

2. Pentru asigurarea terenului necesar construcţiei, Primăria Odorheiu Secuiesc a solicitat Ministerului Agriculturii şi Alimentaţiei să aprobe un schimb de terenuri. Prin Ordinul nr. 6 din 10 ianuarie 1992, Agroprodcom SA Odorheiu Secuiesc a predat Primăriei municipiului Odorheiu Secuiesc un teren arabil în suprafaţă de 4,03 ha situat în punctul Cserehat, primind în schimb suprafaţa de 6, 35 ha păşune în extravilan.

Deşi schimbul a fost aprobat şi s-a efectuat la începutul anului 1992, Agroprodcom SA şi-a întabulat dreptul de proprietate asupra terenului de la Cserehat abia la 2 iunie 1997 şi tot atunci a fost menţionat în Registrul Cărţii funciare schimbul de terenuri, fiind întabulat şi dreptul de proprietate asupra terenului de la Cserehat în favoarea Consiliului local municipal Odorheiu Secuiesc.

3. La 24 septembrie 1992, Consiliul local al municipiului Odorheiu Secuiesc a eliberat SC ARIS INDUSTRIE SA autorizaţia cu nr. 81, pentru construirea şcolii speciale pentru copii handicapaţi pe un teren situat în municipiul Odorheiu Secuiesc, anume lanul Cserehat.

Ulterior, Consiliul municipal Odorheiu Secuiesc a emis Hotărîrea nr. 3 din 28 ianuarie 1993, prin care a aprobat concesionarea fără licitaţie publică a terenului în cauză (cu toate că beneficiarul concesiunii era o societate comercială), pe o perioadă de 99 de ani, în vederea construirii şcolii ajutătoare pentru copii handicapaţi. În ziua următoare, la 29 ianuarie 1993, Consiliul local al municipiului Odorheiu Secuiesc a încheiat un „Contract de concesionare" cu SC ARIS INDUSTRIE SA, prin care societatea comercială a preluat în concesiune pe 99 de ani terenul situat în lanul Cserehat. (...)

4. În tot acest timp, deşi formal-oficial nu avea nici o legătură cu construcţia, fundaţia Basel Hilft s-a comportat şi a fost considerată de autorităţile locale ca adevăratul proprietar al construcţiei şi nu doar ca investitorul care susţinea financiar ridicarea construcţiei – probabil prin transferuri de fonduri la SC ARIS INDUSTRIE SA, antreprenorul general.

Nu au fost prezentate niciodată autorităţilor locale documente privind relaţiile financiare dintre Basel Hilft şi SC ARIS INDUSTRIE SA privind imobilul din Odorheiu Secuiesc. Autorităţile locale au avansat chiar ipoteza că de fapt fondurile ar fi fost derulate prin intermediul SC OMEGA PROD-INVEST SRL, o societate comercială înregistrată în România, la care sînt acţionari Cyrill Burgel şi Aristide Roibu.

5. La un moment dat, relaţiile dintre Consiliul local al municipiului Odorheiu Secuiesc şi asociaţia Basel Hilft s-au deteriorat. E greu de afirmat cu precizie ce a determinat această evoluţie. Se pare că mărimea şi impozanţa clădirii au făcut ca unele voci din Odorheiu Secuiesc, inclusiv ale celor din rîndul autorităţilor locale, să propună administrarea construcţiei de către Consiliul local, avansîndu-se chiar ipoteza schimbării destinaţiei iniţiale. Întrebat dacă, în acest sens, Consiliul a adresat investitorului – Basel Hilft, sau antreprenorului – SC ARIS INDUSTRIE SA o cerere de intrare în proprietate sau de administrare, ni s-a spus că nu s-a formulat oficial o asemenea cerere. Nici Cyril Burger nu a prezentat un astfel de document Comisiei de Drepturile Omului a Camerei Deputaţilor care a investigat cazul, deşi Sinteza întocmită de Comisie face referire la acest asemenea aspect.

În presa locală au început să apară articole privind intenţia fundaţiei Basel Hilft de a „româniza" ţinutul Odorheiului prin adăpostirea în edificiul de pe Cserehat a unor copii orfani de naţionalitate română. Concomitent, au apărut articole referitoare la transformarea clădirii într-o instituţie în care să se acorde îngrijire copiilor bolnavi de SIDA. În presa locală a fost avansată şi întreţinută ideea unui complot împotriva Odorheiului şi a maghiarimii, populaţia din zonă devenind extrem de sensibilă.

Între timp, Basel Hilft a început să caute o asociaţie umanitară care să preia administrarea clădirii şi a şcolii care urma să funcţioneze. În cele din urmă, Basel Hilft a intrat în dialog cu Congregaţia Inimii Neprihănite, o mănăstire de surori greco-catolică, aflată în subordinea Mitropoliei greco-catolice de Alba Iulia, Blaj şi Făgăraş.

La 7 iunie 1996, SC ARIS INDUSTRIE SA a donat asociaţiei religioase Congregaţia Inimii Neprihănite, prin contract de donaţie încheiat în formă autentică de un notar public. (...) Vestea donării construcţiei a creat agitaţie în rîndul autorităţilor locale, mai ales datorită menţiunii din contract „obiectiv Centru Social (şcoală specială pentru orfani)". Consiliul local şi primarul municipiului au considerat că în acest fel a fost schimbată destinaţia iniţială a obiectivului, întrucît din „şcoală specială ajutătoare pentru copiii handicapaţi din Odorheiu Secuiesc" acesta a devenit „şcoală specială pentru orfani", incluzînd aşadar nu doar copii cu handicap, ci orfani, în general, şi fără precizarea ariei geografice de unde aceştia ar putea fi aduşi.

Presa a continuat să întreţină ideile avansate anterior, privind „colonizarea" municipiului cu copii români...

Nici pînă în prezent asociaţia religioasă Congregaţia Inimii Neprihănite nu a întabulat dreptul său de proprietate asupra construcţiei, Registrul Cărţii funciare neavînd nici o menţiune în acest sens.

6. La 2 iulie 1996, Primăria municipiului Odorheiu Secuiesc a întocmit un proces verbal de contravenţie şi a amendat SC ASCO SA – constructorul – pentru începerea autorizaţiei de construire.

Ulterior, la 26 iulie 1996, Consiliul local municipal a introdus o cerere de Ordonanţă preşedinţială împotriva SC ARIS INDUSTRIE SA, a Asociaţiei religioase Congregaţia Inimii Neprihănite şi a SC ASCO SA, solicitînd „sistarea oricăror lucrări de construire la şcoala specială pentru copii handicapaţi situată în Odorheiu Secuiesc, la locul numit Cserehat".

Prin Ordonanţa preşedinţială nr. 1270 din 14 august 1996, cererea a fost admisă, Judecătoria Odorheiu Secuiesc dispunînd „sistarea oricăror lucrări de construcţie".

Ni s-a relatat că, imediat după acea, un executor judecătoresc s-a deplasat la construcţia de pe lanul Cserehat, a dispus stoparea imediată a lucrărilor, a sigilat intrările în clădire şi le-a închis cu lacăte. Sinteza întocmită de Comisia de Drepturile omului a Camerei Deputaţilor menţionează că aceste acţiuni s-au făcut „fără ca judecătoria să fi cerut asta", şi că „prin acest abuz, primarul şi Consiliul local au confiscat practic o proprietate privată." Ar trebui menţionat însă că ordonanţa preşedinţială se caracterizează tocmai prin faptul că ea nu soluţionează fondul unui cauze, ci dispune „măsuri vremelnice". Din acest punct de vedere, asigurarea respectării deciziei de sistare a lucrărilor s-a făcut prin sigilarea uşilor şi aplicarea de lacăte, ceea ce era în spiritul hotărîrii judecătoreşti. Tocmai de aceea nu se poate vorbi despre „confiscarea unei proprietăţi private". (...)

Apelul declarat de pîrîtele din Ordonanţa preşedinţială a fost respins şi abia recursul soluţionat de Curtea de Apel Tîrgu Mureş a schimbat hotărîrea iniţială, Decizia civilă nr. 198 din 4 martie 1997 respingînd cererea Consiliului local de sistare a lucrărilor de construcţie.

7. Între timp însă, Basel Hilft, SC ARIS INDUSTRIE SA şi Asociaţia religioasă Congregaţia Inimii Neprihănite au făcut apel la foruri şi autorităţi din România şi din Franţa pentru a determina soluţionarea a ceea ce deja devenise un conflict.

La 27 noiembrie 1996, înainte de instalarea noului Executiv, Guvernul României a emis Hotărîrea nr. 1346 prin care terenul în suprafaţă de 16.700 mp situat în municipiul Odorheiu Secuiesc, la locul numit Cserehat, a fost atribuit în folosinţa Mitropoliei Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolic) de Alba Iulia şi Făgăraş-Blaj.

Imediat după instalarea noului Guvern, Consiliul local al municipiului Odorheiu Secuiesc a adresat o cerere, arătînd situaţia de fapt şi de drept, insistînd asupra faptului că folosinţa este unul din atributele dreptului de proprietate, drept garantat de Constituţia României, iar Guvernul nu avea nici o posibilitate legală de a efectua un act de dispoziţie – atribuirea folosinţei – privitor la dreptul de proprietate asupra unui bun care nu îi aparţinea, proprietarul terenului fiind Consiliul local. La 5 mai 1997, Guvernul României a emis Hotărîrea nr. 185 prin care a abrogat HG 1346/27 noiembrie 1996. (...)

8. În toată această perioadă, au continuat negocierile pentru găsirea unei soluţii. În acest scop, a intervenit preşedintele Consiliului Judeţean Harghita, Kolumban Gabor, acceptat că partener de dialog de Basel Hilft şi de SC ARIS INDUSTRIE SA. A avut loc un impresionant schimb de scrisori, s-a încercat finalizarea unor „proceduri de conciliere" care, însă, au eşuat.

La 4 februarie 1997, la sediul asociaţiei Basel Hilft a fost elaborată o „Declaraţie de intenţie", semnatari fiind, de o parte, Kolumban Gabor, iar de cealaltă parte Martin H. Burckenhardt, preşedintele Basel Hilft şi Cyrill Burgel, directorul executiv. (...)

La 19 iunie 1997, Cyrill Burgel, devenit între timp preşedintele Basel Hilft, a trimis o notă, afirmînd că Basel Hilft nu a fost niciodată proprietarul construcţiei – legile elveţiene interzicîndu-i să aibă imobile în proprietate, în final denunţînd întreaga declaraţie.

9. La 24 aprilie 1997, Cyrill Burgel a trimis două scrisori, Preşedintelui României şi Primului-ministru, în care s-a plîns de intoleranţa autorităţilor locale din Odorhei, precizînd că pentru el este incredibil faptul că, invocîndu-se protecţia minorităţii, se doreşte „expulzarea din Odorhei a unor cetăţeni români", „pentru singurul motiv că vorbesc limba română în ţara lor". (...)

10. În urma schimbului de scrisori dintre Cyrill Burgel şi Kolumban Gabor, în luna mai 1997, un arhitect din Elveţia, originar din România şi vorbitor de limbă maghiară şi română, a fost trimis să evalueze starea construcţiei din acel moment, inclusiv eventualele degradări produse în urma sistării lucrărilor. O dată cu el, în clădire au intrat şi cîteva maici din Congregaţia Inimii Neprihănite (din data de 4 martie 1997, cînd recursul fusese admis şi cererea de sistare a lucrărilor fusese respinsă, nu se mai justifica menţinerea sigiliilor şi lacătelor).

În aceeaşi perioadă, unele voci din Odorheiu Secuiesc au devenit tot mai agresive, iar prin intermediul postului local de televiziune, locuitorii oraşului au fost chemaţi de către Bardoczy Csaba, consilier, să apere clădirea din lanul Cserehat. Pe data de 28 mai 1997, o mulţime furioasă şi agresivă s-a adunat adunat lîngă construcţie, cîteva persoane au pătruns în clădire şi le-au scos cu forţa pe cele patru maici aflate înăuntru, cărora li s-au adresat, de asemenea, cuvinte injurioase.

La data efectuării investigaţiei, lucrările la construcţia situată în lanul Cserehat nu fuseseră reluate.

Odorheiul Secuiesc

HELSINKI ROMÂN

Cîteva aspecte juridice

La ora actuală, se află pe rolul Judecătoriei Odorheiu Secuiesc un dosar avînd ca obiect stabilirea situaţiei juridice a terenului de pe lanul Cserehat şi a construcţiei neterminate ce se află pe acesta.

APADOR–CH nu se substituie organelor judiciare din România, avansînd soluţii care trebuie să emane de la puterea judecătorească.

În acelaşi timp, nu putem să nu remarcăm că întreaga chestiune prezintă mai multe aspecte juridice neclare, referitoare la:

– condiţiile în care a fost încheiat contractul de concesiune, inclusiv absenţa licitaţiei publice, şi prevederile acestuia referitoare la investiţia ce urmează a se face, valoarea acesteia, administrarea clădirii şi administrarea şcolii ca atare;

– întabularea cu mare întîrziere a dreptului de proprietate asupra terenului din lanul Cserehat de către Consiliul local, în condiţiile în care, în sistemul de Carte funciară, dreptul de proprietate este recunoscut în favoarea cuiva numai de la momentul menţionării sale în Registru;

– lipsa menţiunilor din Cartea funciară privind dreptul de concesiune asupra terenului sau dreptul de proprietate asupra construcţiei în favoarea SC ARIS INDUSTRIE SA;

– dreptul de proprietate asupra construcţiei care ar fi fost transmis prin contractul de donaţie asociaţiei religioase Congregaţia Inimii Neprihănite;

– rolul jucat de asociaţia Basel Hilft, pe care atît autorităţile locale, cît şi Comisia de Drepturile Omului a Camerei Deputaţilor au identificat-o ca fiind investitorul elveţian, care, în această calitate, a purtat discuţii inclusiv cu asociaţia religioasă Congregaţia Inimii Neprihănite, hotărînd inclusiv donarea construcţiei neterminate;

– documente din care să reiasă că Basel Hilft a derulat investiţia prin intermediul SC ARIS INDUSTRIE SA;

– documente din care să reiasă că Basel Hilft a autorizat SC ARIS INDUSTRIE SA să doneze această construcţie;

– documente din care să reiasă că SC ARIS INDUSTRIE SA, antreprenorul general, era în acelaşi timp şi proprietarul construcţiei.

Concluzii – probleme de drepturile omului

1. Folosirea ameninţărilor, a injuriilor şi a forţei. Scoaterea maicilor greco-catolice din clădirea în care urmau să întemeieze o „şcoală specială pentru orfani" s-a făcut în urma unei acţiuni de masă, pregătită de presa locală şi la incitarea unor lideri locali, printre care şi consilierul Bardoczy Csaba. Mulţimea furioasă care, la 28 mai 1997, s-a adunat lîngă construcţia din lanul Cserehat a proferat ameninţări şi a adresat injurii maicilor aflate înăuntru. Cîteva persoane au pătruns în clădire şi au folosit forţa pentru a scoate afară membrele Congregaţiei Inimii Neprihănite.

În urma discuţiilor cu maicile greco-catolice şi cu martori din Odorheiu Secuiesc, putem afirma cu siguranţă că asupra celor patru maici nu au fost exercitate violenţe fizice, aşa cum au speculat unii ziarişti şi comentatori. Dar ele au fost scoase din clădire împotriva voinţei lor, recurgîndu-se la folosirea forţei. Folosirea ameninţărilor, a injuriilor şi a forţei pentru rezolvarea unui conflict de interese constituie un act inadmisibil, de care sînt responsabile presa locală, acele persoane private din Odorheiu Secuiesc şi acei membri ai autorităţilor locale care au participat la incident.

APADOR–CH consideră că nu există nici un argument care să justifice acţiunea care s-a petrecut la Odorheiu Secuiesc, de scoaterea cu forţa din clădirea de la Cserehat a maicilor Congregaţiei Inimii Neprihănite.

2. Libertatea de mişcare în interiorul României. Atît opinia publică, cît şi autorităţile locale din Odorheiu Secuiesc au contestat, prin luările de poziţie publicate în presă ori prin fapte, dreptul Congregaţiei Inimii Neprihănite de a se stabili în Odorheiu Secuiesc. În acest fel, s-a contestat un drept al omului universal recunoscut şi confirmat de Constituţia României, dreptul oricărei persoane de a se stabili oriunde doreşte, pe tot cuprinsul ţării, indiferent de compoziţia etnică, religioasă sau naţională a unei localităţi. În mod evident, în cazul investigat nu se poate invoca rezistenţa la o schimbare forţată a compoziţiei etnice a regiunii, operaţie interzisă de dreptul intern şi internaţional.

3. Intoleranţa comunităţii locale. Reacţia comunităţii locale la apariţia construcţiei din lanul Cserehat este un comportament tipic al unei comunităţi închise, care priveşte cu suspiciune eventualii „intruşi". Printre ideile care au fost avansate şi întreţinute luni de zile se numără complotul împotriva Odorheiului, a ţinutului secuiesc şi a maghiarimii ori intenţia fundaţiei Basel Hilft de a „româniza" ţinutul Odorheiului. Sutele de persoane de origine română apreciate ca populînd regiunea locuită tradiţional de secui, ca urmare a activităţii „şcolii speciale pentru orfani", au fost considerate drept o ameninţare a identităţii locale. Articolele din presă privind adăpostirea în edificiul de pe Cserehat a unor copii orfani, transformarea clădirii într-o instituţie în care să se acorde îngrijire copiilor bolnavi de SIDA sau populare regiunii cu handicapaţi reflectă sensibilitatea negativă a comunităţii locale la aceste categorii defavorizate.

O astfel de mentalitate de comunitate închisă este din ce în ce mai mult în contradicţie cu regulile unei Europe din ce în ce mai deschise. În cursul investigaţiilor din Odorheiu Secuiesc, ne-am dat seama că această stare a fost alimentată de propaganda antimaghiară dusă de-a lungul ultimelor decenii de autorităţi şi de reaua intenţie manifestată, după decembrie 1989, de o parte a mass-mediei. De altfel, unele ziare centrale şi locale au relatat deformat unele dintre evenimentele din Odorheiu Secuiesc. Trebuie de asemenea notat că, datorită unei politici premeditate dusă de-a lungul deceniilor, ţinutul Odorheiului este izolat de restul ţării, în primul rînd prin slaba reţea de mijloace de comunicaţie. APADOR–CH consideră că adecvarea mentalităţii locale la realitatea unei Românii pluraliste şi a unei Europe unite presupune eforturi proprii ale acestei comunităţi şi, simultan, eforturile statului român de a asigura condiţii de dezvoltare firesti tuturor regiunilor ţării.

4. Comportamentul abuziv al autorităţilor locale. În cursul investigaţiei, reprezentanţii autorităţilor locale cu care ne-am întîlnit au făcut declaraţii ferme privind obligaţia lor de a proteja comunitatea locală şi a-i apăra interesele. Această voinţă a dus, în cazul analizat, la un comportament abuziv ale cărui implicaţii nu au fost întotdeauna evaluate.

Argumentul reprezentanţilor autorităţilor locale, că acestea au datoria să vegheze asupra dorinţelor şi voinţei comunităţii este desigur corect. Acest lucru se întîmplă, spre exemplu, în momentul cînd se hotărăşte concesionarea unor terenuri aflate în proprietatea autorităţilor locale, cum s-a întîmplat cu lanul de la Cserehat. Luarea în considerare a opţiunilor comunităţii locale nu poate fi însă contrapusă legislaţiei naţionale şi nici principiilor firesti de drept. Ea nu poate motiva nici încălcarea deciziilor luate la un moment dat, actele Consiliului local Odorheiu Secuiesc semnate pînă în 1996 avînd aceeaşi putere juridică ca şi actele semnate după alegerea unui nou Consiliu local.

Suspiciunile, privind existenţa unor interese ascunse în spatele complicatului dosar al construcţiei de la Cserehat – pe care documentele avute la dispoziţie de APADOR–CH nu le desmint – nu pot nici ele fi întîmpinate altfel decît prin recursul la mijloacele legale ale statului de drept. Este adevărat că edificiul destinat „şcolii ajutătoare pentru copiii handicapaţi din Odorheiu Secuiesc" – titulatură care apare în documentele însoţitoare ale contractului de concesiune – a depăşit cu mult aşteptările comunităţii locale. Dar acest lucru se tratează prin dialog şi nu prin conflict.

În acest context, iniţierea unor negocieri între părţile implicate, aşa a procedat preşedintele Consiliului judeţean, Gabor Kolumban, constituie un act ce trebuie salutat. El este în logica comportamentului unui ales al comunităţii locale care răspunde intereselor acestei comunităţi dar nu uită regulile convieţuirii într-un cadru mai general. Cuprinsul Declaraţiei de intenţii – folosirea clădirii numai în scopuri umanitare, cooperarea cu comunitatea locală, instruirea copiilor, indiferent de naţionalitatea lor, în limba maternă etc. – dovedeşte că existau soluţii convingătoare. Din păcate, unul dintre cei mai importanţi actori, investitorul elveţian, prin Cyrill Burgel a blocat procesul de negociere.

5. Dreptul de proprietate. Situaţia juridică a terenului şi a construcţiei au constituit şi constituie încă una dintre controversele cheie ale dosarului. Indiferent de felul în care instanţa de judecată va soluţiona cazul, două aspecte trebuie menţionate:

– Guvernul nu putea să atribuie în folosinţa Mitropoliei Greco-Catolice terenul din lanul Cserehat, atît timp cît acesta era o proprietate privată, folosinţa fiind unul dintre atributele dreptului de proprietate;

– Consiliul local trebuie să respecte, cu bună credinţă, angajamentele pe care şi le-a asumat, inclusiv cele privind concesiunea terenului, dreptul de proprietate asupra construcţiei, administrarea şi folosirea şcolii în favoarea copiilor.

APADOR–CH consideră că evenimentele de la Odorheiu Secuiesc sînt rezultatul apelului la emoţii şi instincte în locul raţiunii şi regulilor statutului de drept. APADOR–CH aşteaptă cu interes soluţiile proceselor în curs. Dar soluţiile juridice nu vor fi deajuns. Situaţia de la Odorheiu Secuiesc pune în evidenţă probleme de mentalitate a comunităţilor locale. Statul român are obligaţia să depună eforturi astfel încît comunităţile locale să nu se mai simtă ameninţate. La rîndul lor, acestea, fără să-şi trădeze identitatea şi interesele, trebuie să se adecveze la realitatea unei Românii democratice şi pluraliste.

17 octombrie 1997

RENATE WEBER
GABRIEL ANDREESCU

INSTITUTUL EUROPEAN

Apariţii editoriale în colecţia OPERA MAGNA:

Vergilius: ***Bucolicele. Georgicele***
(ediţie bilingvă româno-latină)
Traducere de Nicolae Ionel
(224 pag., ISBN 973-586-063-5)

Dante: ***Sonete***
(ediţie bilingvă româno-italiană)
Traducere, studiu introductiv, note şi comentarii de Leonida Maniu
(96 pag., ISBN 973-586-062-7)

În colecţia ESEURI DE IERI ŞI DE AZI vor apărea:
Remy de Gourmont: ***Fizica dragostei***
Thomas Carlyle: ***Semnele timpului***

Iaşi • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http: //www.nordest.ro/home.htm

IOAN MOISIN

Accesul la dosarele feţelor bisericeşti?

În şedinţa de Senat din 29 septembrie 1997, Ioan Moisin, senator PNŢCD, iniţiatorul unui proiect de lege privind accesul la dosarele de Securitate ale şefilor de Culte, a făcut o declaraţie despre colaborarea unor ierarhi ortodocşi cu Securitatea. El a fost întrerupt la jumătatea discursului de către preşedintele de şedinţă şi de unii colegi din sală care nu i-au mai permis să continue. Prezentăm mai jos fragmente din declaraţia sa şi, alăturat, cîteva precizări ale domniei sale.

În cele ce urmează, voi aminti pe scurt acuze grave care se aduc multor ierarhi şi clerici ortodocşi privind colaborarea lor cu Securitatea, publicate după decembrie 1989. Ele sînt cu siguranţă numai vîrful aisbergului acestei colaborări, marea parte a mărturiilor fiind ascunsă în arhivele Securităţii. Datorită faptului că nu se spune adevărul, nici Biserica Ortodoxă nu va putea depăşi criza în care a adus-o colaborarea de ansamblu (cu puţine excepţii) a clerului ei cu regimul comunist.(...) Să dau cîteva mărturii, să vă convingeţi singuri.

Mitropolitul ortodox Nicolae Bălan al Ardealului. Nici nu ajunseseră trupele sovietice la Sibiu, şi el trimitea o telegramă Mitropolitului Alexie al Leningradului, salutînd *„libertatea adusă de Armata Roşie"* şi precizînd că România a avut *„greşeli politice"* şi a luptat împotriva Uniunii Sovietice *„din cauza slăbiciunii Neamului Românesc, rezultată (...) prin existenţa printre români a unei biserici în comuniune cu Biserica Papilor din Roma"* (***Biserica Română Unită***, colectiv, Madrid, 1952, pp. 278–279). Un an mai tîrziu, la **Congresul general al preoţilor şi al tuturor cultelor din ţară** (de la Bucureşti), din 16–17 octombrie 1945, el dă *„expresie sentimentelor de mulţumire, recunoştinţă şi admiraţie faţă de vecina noastră de la Răsărit, Uniunea Sovietelor"* (Idem, op. cit., p. 279).(...)

Semnul crucii folosit ca semnal de demascare

Alt ierarh ortodox, **episcopul Vasile Leu,** îi denunţa în închisoare pe preoţii catolici care se rugau lui Dumnezeu, iar consemnul pentru a interveni gardienii era acela că îşi făcea cruci mari. Folosea semnul crucii pentru a-şi trăda fraţii ce se rugau (ep. Ioan Ploscaru, ***Lanţuri şi teroare***, 1993, pp. 420–422).

Autorul cărţii ***Holocaustul roşu***, dr. Florin Mătrescu, secretar al Congresului Mondial Românesc şi al Comitetului Naţiunilor Captive, Germania-Europa, scrie despre *„comportamentul Bisericii Ortodoxe Române după instalarea la putere a comunismului"*: *„Pactul clerului cu diavolul a luat formele cele mai variate: (...) dezvăluirea tainei spovedaniei, prezentarea de rapoarte în legătură cu ce se vorbea în casele unde erau chemaţi la diferite prilejuri (...) angajarea făţişă în rîndurile Securităţii. În acest sens trebuie să amintim de numeroşii teologi instruiţi la cursurile speciale organizate de Securitate (cele de la Sibiu fiind cunoscute de toată lumea), învăţînd să ajungă nu numai informatori, ci chiar «agenţi în sutană» (cum îi numeşte exilul), meniţi a controla şi spiona comunităţile româneşti răspîndite în lumea liberă, unde ajungeau fie fiind trimişi direct de Patriarhia de la Bucureşti, fie venind cu viză turistică şi solicitînd «azil politic». Şi ce să mai vorbim de slugărnicia abjectă arătată de patriarh şi de episcopii ortodocşi, atît faţă de Gheorghiu-Dej, cît şi faţă de Ceauşescu, primul, ucigaş de preoţi între zidurile închisorilor şi la Canal, al doilea, demolator de biserici"* (pp. 158–159, ediţia 1993).

(...) Principalul dogmatician român ortodox, **Dumitru Stăniloae**, scria în ***Teologia dogmatică ortodoxă*** (vol. 3, 1978, p. 130) despre Taina Mărturisirii: *„Penitentul ştie că preotul nu va spune nimănui taina lui. Între ei are loc o taină şi din acest punct de vedere"*, repetînd apoi că penitentul îşi dezvăluie numai preotului păcatele *„ştiind că preotul (...) nu le va divulga"*. După care subliniază: *„Penitentul are încredere în preot tocmai pentru că simte în el răspunderea faţă de Hristos pentru sufletul său, îl simte că-l ascultă în numele lui Hristos şi cu o putere reală de ajutorare ce-i vine de la Hristos"*. Oare acei preoţi care turnau la Securitate ceea ce auzeau la Mărturisire, în numele cui intenţionau cu adevărat să asculte: al lui Christos sau al Securităţii? Să ne răspundă patriarhul şi episcopii acestor preoţi, dacă îi cunosc că au făptuit aşa ceva, ce pedepse bisericeşti se prevăd pentru o asemenea trădare a secretului Spovedaniei şi cum le-au aplicat?(...)

Preotul ortodox Dumitru Cumpănaşu era spion sovietic, prefect de Dolj al

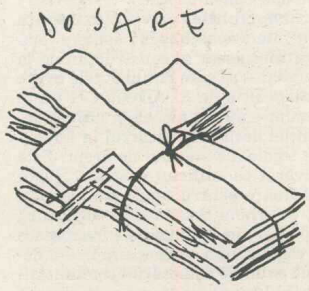

regimului comunist şi general de interne (Radu Ciuceanu, ***Memorii. I. Intrarea în tunel***, 1991, p. 319).

Preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa *„a fost denunţat la organele de Partid şi de Stat de superiorii săi **Octavian Popescu** şi **Ilie Georgescu**, cît şi de alte două personaje de vază, **episcopii Roman** şi **Antonie**"* (Sergiu Grossu, ***Calvarul României Creştine***, 1992, pp. 262–263).

Lovitura dată Mînăstirii Vladimireşti din exarhatul Moldovei, în 1956, cînd *„cîteva grupuri de miliţieni înarmaţi, escortaţi de preoţii turnători ai regiunii, au luat cu asalt, în plină noapte, această cunoscută mînăstire de călugăriţe fecioare, hotărînd cu laşa autorizare a patriarhului, fără îndoială, închiderea sa"* (Sergiu Grossu, op.cit., p. 229).

Mînăstirea Secu

Patriarhul Justin Moisescu, care atinsese *„nivelele cele mai de jos ale laşităţii"* (cum precizează **„Raportul clandestin asupra situaţiei Bisericii Ortodoxe Române în 1978"**), *„s-a înconjurat de episcopi, şi teologi şi preoţi care acţionează în contul Departamentului Cultelor"* (Sergiu Grossu, op.cit., pp. 228–229). Iar despre acest Departament al Cultelor se ştie în contul cui lucra. *„Este vorba despre **Antonie Plămădeală** (deja menţionat), **Adrian Hriţcu**, episcop vicar al Iaşului, **Octavian Popescu**, vicar, şi **Ilie Georgescu**, consilier cultural, **Veniamin Micle**, director al seminarului, ales episcop al Buzăului, **Nicolae Bordaşiu**, preot şi profesor"* (Sergiu Grossu, op.cit., p. 228).

Pr. prof. dr. Nicolae Dură, teolog ortodox, scria: *„Într-adevăr, unii dintre aceşti ierarhi – aleşi şi unşi în epoca ceauşistă (1965–1989) – şi-au depus mai întîi jurămîntul de credinţă la Mînăstirea Secu (citeşte, cititorule, Serviciul Securităţii RSR şi Departamentul Cultelor), şi apoi în faţa Sfîntului Altar. Cît priveşte pe cei recrutaţi după 1989, trebuie să se ştie că au fost şcoliţi şi ei cu burse acordate în baza binecuvîntării date de aceeaşi odioasă «Mînăstire Secu», şi că au fost unşi în Scaunele eparhiale datorită protectorilor lor din conducerea FSN-ului"* (pr. prof. dr. Nicolae Dură, „Pe cînd canonizarea clericilor şi mirenilor martirizaţi în temniţele comuniste?", în *Dreptatea*, nr. 12, 8–16.XII.1993, p. 12). Tot el vorbeşte de studenţii teologi *„creaturi ale Securităţii"* şi *„instrumente colaboraţioniste ale regimului"*, *„instrumentaţi de unele cadre didactice cu acelaşi statut şi stagiu la Serviciul Securităţii"* (idem, **„Învăţămîntul teologic universitar ortodox din România de astăzi"**, în *Dreptatea*, nr. 13, 15–22.XII.1993, p. 12). De altfel, chiar elevii Seminarului ortodox din Bucureşti demascau într-o scrisoare difuzată la 8 februarie 1978 de **Radio Europa Liberă** atmosfera „de lagăr" din Seminar, bătăile, existenţa unei reţele de informatori.

Un material special ar trebui pentru a arăta colaboraţionismul actualului **Patriarh Teoctist** cu regimul comunist vreme de patru decenii. Eu îi voi aminti aici deocamdată numai un eşec semnificativ. Între 20–25 noiembrie 1948, arhimandritul (pe atunci) Teoctist Arăpaş din Iaşi-Suceava, *„asistat de Siguranţă"*, i-a vizitat pe preoţii greco-catolici închişi la Mînăstirea Neamţului, pentru a le cere trecerea la ortodoxie. Erau 25 de preoţi deţinuţi, dar au refuzat. A fost atunci adus **protopopul I. Baltazar**, ortodox, din Bîrlad, *„să-i spioneze"*. Rezultatul? A declarat, plin de admiraţie, că preoţii greco-catolici *„sînt ultima rezistenţă spirituală a neamului românesc şi să fie blestemaţi de Dumnezeu dacă vor trece la ortodoxie"* (pr. Al. Raţiu, **„Persecuţia Bisericii Române Unite"**, în *Bună Vestire*, Roma, nr. 3–4; 1974, pp. 68–69). Astăzi, după o jumătate de veac, Patriarhul Teoctist şi ai lui îi prigonesc încă pe greco-catolici. Iată de ce vrem dosarele lor de Securitate!

(Subtitlurile aparţin redacţiei)
Fragmente din Declaraţia făcută în Senat, la 29 septembrie 1997

PRECIZĂRI

1 – Toate sursele din care am citat sînt publicate în cărţi sau reviste, inclusiv în oficiosul Dreptatea *al PNŢCD, în perioada 1990–1996, reprezentînd mărturii şi declaraţii despre atitudinea unor ierarhi şi clerici ortodocşi din perioada comunistă. Ele au ajuns cu mult înainte de declaraţia mea la cunoştinţa publicului, fără ca autorii să fie daţi afară de undeva, aşa cum am fost eu dat afară de la tribuna Senatului, în mod inadmisibil şi anticonstituţional. Totodată, semnalez că nici un reprezentant al Parlamentului, după cunoştinţa mea, nu s-a sesizat de acele declaraţii şi mărturii, precum şi nici un reprezentant al Bisericii Ortodoxe.*

2 – Niciodată nu am atacat Biserica Ortodoxă, cum fals se susţine, şi niciodată nu am atacat ierarhi şi clerici ai Bisericii Ortodoxe, ci numai am dorit ca prin mărturiile unor credincioşi – care, probabil, majoritatea sînt chiar ortodocşi – să scot în evidenţă colaborarea, inadmisibilă şi ruinătoare spiritual pentru credincioşi, a unei părţi din ierarhie şi cler. Să nu se mai facă o confuzie regretabilă între Patriarh şi Biserica Ortodoxă Română, întrucît Biserica este alcătuită în primul rînd din toţi credincioşii, dintre care nu puţini au suferit temniţe şi martiriu pentru că au refuzat orice compromis cu ateo-bolşevismul trădător de ţară şi de credinţă. În memoria acestora, pe care propriii ierarhi nu i-au apărat la vremea respectivă, şi pentru a li se face măcar parţial dreptate, am făcut acea declaraţie, pe care senatori ce se pretind democraţi au înnăbuşit-o, ca să nu se afle adevărul.

3 – Mi s-a pretins să-mi cer scuze pentru că aş fi vorbit nepoliticos faţă de Patriarh. Precizez că doar citam cuvintele altuia, deci nu am motiv să-mi cer scuze.

4 – Protestez împotriva declaraţiei nedrepte a d-lui senator Vornicu, din data de 29 septembrie 1997, în care m-a acuzat că luările mele de cuvînt sînt „pline de ură, minciună şi de injurii" *la adresa Bisericii Ortodoxe Române. A spune adevărul direct nu înseamnă minciună, a vorbi despre suferinţele unor credincioşi ortodocşi sau uniţi în perioada comunistă şi ulterior nu înseamnă ură, iar a relata ceea ce au spus deja alţii, cu cuvintele lor corecte, dar ferme, nu înseamnă injurie. În schimb, îl acuz eu pe d-l senator Vornicu de falsificarea nepermisă a adevărului, atunci cînd a făcut afirmaţia că l-aş fi făcut pe ÎPS Nicolae al Banatului* „securist". *Nu numai că nu am spus niciodată acest lucru, dar în cîteva declaraţii ale mele mi-am exprimat admiraţia faţă de atitudinea de curajoasă asumare a trecutului său pe linia penitenţei în faţa întregii naţii, comparîndu-l cu bunul Nicodim din Sinedriu.*

Senat, 6 octombrie 1997

DANIEL VIGHI

Creştinismul faţă la faţă cu lumea de azi

În tradiţia creştinismului oriental, *regalitatea* (*puterea lumească*) se motivează din figura cvasimitică a sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. E de remarcat că *vrednicia militară* ocupă un loc de seamă în consacrarea cuplului imperial în chiar vremea revelaţiei divine, cînd, după cum ne încredinţează un moş cronograf român pe numele său Mihail Moxa, Dumnezeu *„rădică (...) spr-înşii şi-i se arăta crucea den ceriu şi fu cuvînt: «Costandine, cu aceaste veri birui!»"* (***Cronica universală***). De aici înainte, toate curg pe cîmpul de bătălie care hotărăşte în măsură decisivă biruinţa *creştinismului de stat*, cum am spune noi astăzi. Faptul acesta este învederat şi de istorici ai bisericii; Eusebiu de Cezareea ne încredinţează că Dumnezeu a făcut din împăratul Constantin *„chip al propriei Sale stăpîniri monarhice"* (...) (Eusebiu de Cezareea, ***Viaţa lui Constantin cel Mare. Scrieri***). Astăzi, în contemporaneitate, sîntem mai aproape de esenţa învăţăturii creştine decît atunci, pentru că pricepem mai uşor, că nu vrednicia militară dă măsura celei creştine. Vrăjmaşii lui Dumnezeu nu mai pot fi nimiciţi de vreun împărat anume şi nici nu e bine să se întîmple aşa. Astăzi lumea înţelege mai limpede că **orice impunere a creştinismului falsifică sensul crucificării**.

Creştinismul de stat

Odată cu împăratul Constantin devin vizibile două moduri de practicare a creştinismului pe care le-a întrevăzut şi Antim Ivireanul. Se întreabă retoric mitropolitul *„pentru ce se numeşte sfîntul Constandin întocma cu apostolii"* (...) Explicaţia este una singură, prin împăratul Constantin creştinismul a devenit *religie de stat*: *„Aşa şi marele Constandin, cu a sa pildă şi cu a sa creştinătate, au făcut pre toţi supuşii lui creştini"*. Prin urmare, împăratul Constantin a fost numit de biserică *„asemenea cu apostolii"*; acest *„titulus"*, după cum îi spune Antim Ivireanul, se motivează pentru că, vorba mitropolitului, *„puterea împăraţilor şi a domnilor iaste să întoarcă voinţa norodului, după cum vor vrea ei"*. Cînd această *„întoarcere a voinţei"* se petrece prin exemplul personal, atunci fapta cu pricina are valoare pedagogic-misionară. Este, adică, una creştină.

Pe de altă parte, această sanctificare a cuplului imperial marchează momentul în care creştinismul s-a împăcat cu puterea lumească. Din perspectivă contemporană, aici sînt prezente **două atitudini**: una, să-i spunem, pozitivă; alta, mai puţin. Cea pozitivă se referă tocmai la această relaxare a rigorismului, acest necesar compromis; *omul este născut în păcat, dar asta nu înseamnă că salvarea nu este cu putinţă*. La fel: lumea poate fi ameliorată prin religie şi credinţă, aşadar ea nu trebuie abandonată. Victoria împăratului Constantin sub noul stindard este concomitent şi victoria împotriva unilateralei viziuni de abandonare a lumii acesteia în favoarea ascezei în nisipurile Hozevei şi ale Eghipetului. Cealaltă faţetă, mai puţin agreată (pe bună dreptate) de lumea de azi, este *ambiţia de subordonare a puterii lumeşti faţă de biserică*.

Astăzi, statul tinde să se decolореze politic (dar şi religios) şi poate că această tendinţă este urmarea unor tîlcuri ale istoriei care au fost, în cele din urmă, înţelese. La o primă scrutare a momentului aceluia s-ar putea spune că împăratul nu a respectat libera voinţă a supuşilor săi şi le-a impus credinţa creştină. Nu e tocmai aşa. De fapt, dacă anticii ar mai fi avut o cît de mică credinţă în *„capiştea Olimpului"*, vorba lui Moxa, nimeni nu le-ar fi putut-o lua. Numai că aceasta era de mult vlăguită de sincretisme gnostice. Nu mai era nimic de apărat aici. Împăratul a confirmat sfîrşitul unui crepuscul al zeilor care începuse de mult. Ceea ce aveam a ne întreba nu se referă la capacitatea politeismului păgîn de a le fi supravieţuit împăraţilor creştini, ci dacă mai este astăzi valabil creştinismului de stat pe care l-au instituit aceştia. Părerea mea este că aşa ceva nu mai e cu putinţă, pentru că lumea contemporană este, paradoxal, mai aproape de esenţa creştinismului decît cei de atunci. Cred că această idee, recunosc, puţin neobişnuită, se întemeiază pe două aserţiuni ale unui creştinism pe care-l consider autentic. Prima: **credinţa şi mîntuirea sînt individuale**. A doua: **orice impunere a creştinismului falsifică sensul crucificării**. S-ar putea răspunde că educaţia este o formă de modelare din afară şi de multe ori împotriva voinţei celui modelat. Sînt de acord, însă nu mă pot abţine să nu recunosc că alternativa între a învăţa pentru a fi recompensat prin note sau a învăţa din dragoste pentru ceea ce se oferă spre învăţare, aşadar între cele două forme de educaţie, superioară este cea dintîi.

Creştinismul mistic, creştinismul comunitar, creştinismul ereziilor

Două atitudini se pot desprinde din convertirea împăratului Constantin. Mai întîi, pînă la *„astuparea capiştilor păgîneşti"*, lucrarea mîntuitoare, cum se spune, a aparţinut creştinismului unei suferinţe asumate de bunăvoie care a născut statul roman. De fapt, imperiul roman a suferit din confruntarea sa cu creştinismul de catacombă, la fel de mult ca din cea provocată de năvălirile migratorilor barbari. Din perspectiva civilizaţiei romane, creştinismul era o barbarie, o defecţiune a raţiunii care dădea naştere unor eroi ai suferinţei, ai rugului şi ai leilor din arenă. În contemporaneitate, creştinismul suferinţei s-a perpetuat în felul în care l-a zugrăvit Dostoievski, sau creştinismul agonic al lui Unamuno, în care lipsa certitudinii salvatoare devine ea însăşi rug aprins, ca în psalmii arghezieni. Aşadar, un creştinism romantic, mistic, un creştinism care (se) martirizează pînă la sfîrşitul veacurilor. De cealaltă parte, există creştinismul ecclesiei, creştinismul comunitar, creştinismul Canonului şi al Tradiţiei. Pe lîngă acesta, mai există creştinismul ereziilor, al nenorocirilor, al războaielor, al apostaziilor, al excomunicărilor născute din chiar faptul că unii au înţeles într-un anume fel porunca dumnezeiască, alţii altfel. De aceea, s-a spus că întreprinderea însăşi, pentru a nu mai fi prilej de poticnire eretică, ar trebui să emane din autoritatea harului, nu din voluntarismul aleatoriu al credinciosului. Pentru a păstra unitatea bisericii a fost nevoie de a păstra unitatea interpretării. Ce rezultă de aici? Crezul niceo-constantinopolitan. Despre Dumnezeu nu oricine poate spune orice îi trece prin căp, mai ales dacă cel care se pronunţă pretinde a fi purtător al Cuvîntului lui Dumnezeu. Astăzi, în schimb, oricine poate spune orice şi nici nu cred că acesta ar fi Marele Rău al contemporaneităţii. Există, prin urmare, un mod de a-l povesti (de a-l interpreta) pe Dumnezeu, specific oriental-ortodox, altul apusean-catolic, mai apoi protestant şi neoprotestant. Diversitatea este năucitoare şi merge pînă la negare sau indiferentism. Sînt atît de multe interpretările, încît omul de rînd, luat de martor, se poate întreba: nu ajungem pe această cale să zicem că fiinţa lui Dumnezeu este interpretarea sa şi nimic altceva? Lumea contemporană poate spune, pe bună dreptate, că nu există Dumnezeu, ci doar interpretarea lui Dumnezeu. Amară ironie! Subtil adevăr. A crede fără a-ţi interpreta resorturile credinţei: iată calea posibilă, s-a spus. Să vrei să fii sărac cu duhul în relaţia ta cu Dumnezeu pentru a scăpa din nefericirea interpretărilor. Bine, bine, dar dacă perseverezi în credinţa greşită? Crezi şi nu cercetezi ceea ce crezi, însă nu ştii, nu eşti cu totul convins, dacă trebuie onorat papa ca primul din episcopii lumii? Trebuie, sau nu, să te închini crucii? A fost sau nu Fecioara Maria, fecioară

Sfîntul Teodor Tiron, detaliu (*Cartea Românească de învăţătură, Iaşi, 1643*), **din volumul:** *Arta cărţii*, **de Ana Andreescu,** *Bucureşti, 1997*

sau, vai nouă!, femeie ca toate celelalte; a fost Isus om şi dumnezeu sau numai una din ele? Întrebări grave, posibile rătăciri la fel de mari şi totuşi eu cred că în faţa Dreptului Judecător aceste învăţături nu sînt păcate la fel de mari ca acelea pe care le fac cei ce omoară în numele lor, cei care urăsc şi îşi motivează ura cu sfintele scrieri, cei ce cumpără conştiinţe, cei ce discriminează lumea în păcătoşi şi sfinţi visînd la statul fundamentalist şi fac din credinţă temniţă.

Mîntuirea este un efort de unul singur

Se poate arăta că şi creştinismul de dinaintea împăratului Constantin, şi cel de după, pot sfîrşi în una şi aceeaşi concluzie evasieretică dacă o judecăm din chiar perspectiva bisericii, aşa cum se şi cade, de altfel. Excursia noastră teologică pleacă din chiar preajma numelui pe care Patriarhia vrea să-l dea viitoarei catedrale: Biserica Mîntuirii Neamului. În vederea disecării întrebării (fireşti) de ce mîntuirea neamului şi de ce nu mîntuirea mea, vom convoca literatura. Zice Marmeladov în birtul de pe cheiul Nevei către Raskolnikov următoarele: *„Iar cînd va fi isprăvit cu toţi ceilalţi, va grăi către **noi*** (subl. n.); *«Veniţi şi voi, va spune, veniţi voi cei slabi de înger, veniţi voi, beţivilor, veniţi voi cei slabi de înger, veniţi voi păcătoşilor!» Şi noi vom ieşi şi ne vom opri în faţa lui fără frică. Şi va spune el: «Sînteţi nişte porci! Aveţi chip de animale şi apucături aidoma lor, dar veniţi şi voi în împărăţia mea!»"*. Fragment tulburător prin adîncime şi patetism, numai că bietul Marmeladov păcătuieşte din nou; adică intră în conflict cu al V-lea Sinod ecumenic de la Constantinopol, din anul 553, şi se face vinovat de apocatastază. De origenism; optimismul său escatologic seamănă cu cel al marelui filozof care credea şi el, aidoma lui Marmeladov, că la Judecată nu va mai exista deosebire dintre bine şi rău, că atunci Dumnezeu Îşi va fi Sieşi Totul. Aşadar, mîntuirea este un efort de unul singur, niciodată la Judecată nu se poate *să ieşim noi dinaintea Judecătorului*, noi, neamul beţivilor, al păcătoşilor, al celor slabi de înger. Cel Preaînalt nu va zice niciodată sînteţi aşa sau altfel, ci numai eşti într-un fel sau altul.

Simple închipuiri literare

Vă invit să detaliem în continuare Judecata în felul lui Dostoievski: am mărturisit, de altfel, puţina noastră pricepere în ale teologiei. Se zice că Judecata poate fi generală şi prin urmare şi mîntuirea poate fi a cutărui neam, că aşa apare la Apocalipsă. Eu cred că judecata generală este mai degrabă o chemare către neamuri, nu o judecată a lor ca etnii, rase sau în alte feluri. Să ne închipuim, prin urmare, Învăţătorul şi neamurile. Îl putem vedea undeva, la o catedră strigînd neamurile la judecată din catalogul istoriei. Iată-l zicînd: *„Naţiunea franceză"*, şi ni-i putem închipui pe fraţii noştri întru francofonie anunţîndu-şi prezenţa. *„Poporul valah"*, va zice Judecătorul şi ne vom scula cu toate ale noastre şi-i vom zice aşa cum se cade: *„Aici, Doamne"*. Bun! Pînă în acest moment toate bune, de aici înainte se încurcă Judecata. Să ne închipuim ce-ar putea zice Dreptul Judecător, privind peste catalog: francii au atîtea şi atîtea, îl au pe Ludovic cel Pios şi pe Jeanne D'Arc, pe Pascal, au făcut atîtea şi atîtea, valahii sînt altfel, blînzi şi milostivi, sau invers, francezii nu mai cred deloc, domnul Barbăneagră a constatat că bisericile lor sînt goale, în timp ce românii îşi fac cruce, mai mult de jumătate dintr-înşii, cînd trec prin faţa sfintelor lăcaşe. Prin urmare neamul frîncilor are cutare notă la credinţă, să zicem 9 (nouă), cel al valahilor 5 (cinci); sau invers. Ce demonstrează toate acestea în raport cu judecata particulară? Mai nimic. Mai mult, eu însumi m-aş putea închipui la înfricoşătorul judeţ, şi cum sînt om, adică tentat de omenească frică, în cazul în care neamul meu are notă mică aş putea zice: *„Doamne deşi nu ştiu decît limba română, totuşi numele meu nu e tocmai neaoş, poate oi fi şi altceva, poate oi fi de altă naţie"*, sau invers, aş putea striga din toţi bojocii că, în ciuda numelui meu ciudat, sînt român autentic, că tresar de fiecare dată cînd aud muzică populară, că urăsc din tot sufletul muzica rock sau menuetul cutărui neam eretic pe care Judecata l-a ţintuit cu o notă mai mică în procesul mîntuirii neamurilor. Ce sînt toate astea? Ce vrea să spună că sînt român sau birmanez în faţa Dreptului Judecător? Acesta, în omniscienţa sa, şi tocmai din cauza acesteia, ar putea spune: *„toate astea sînt idei de la revista* Gîndirea, *sau ale celor din preajma Căpitanului. Nu ţine la Mine. Veniţi pe rînd! Şi, mai ales, intraţi unul cîte unul"*.

LUMINIŢA PETRESCU, consilier de stat, Preşedinţia României

Parteneriatul între autorităţi şi ONG-uri

Interviu realizat de IULIAN ANGHEL

Sînteţi consilier de stat pentru relaţia cu ONG-urile pe lîngă preşedintele României. Care este activitatea pe care o desfăşuraţi? A existat şi în administraţia trecută o astfel de funcţie?

Departamentul pentru relaţiile cu organizaţiile neguvernamentale (ONG) a fost creat de noua administraţie şi dovedeşte interesul noii puteri faţă de aceste structuri necesare în orice democraţie reală. Preşedintele Emil Constantinescu, precum şi majoritatea consilierilor săi au activat în ultimii ani în organizaţii neguvernamentale. *Departamentul de relaţii cu organizaţiile neguvernamentale* reprezintă o interfaţă de comunicare între aceste organizaţii şi instituţia prezidenţială. Noi credem în puterea parteneriatului între autorităţi şi organizaţiile neguvernamentale, acest parteneriat reprezentînd, de altfel, un capitol special în programul actual de guvernare. Cum spuneam şi cu un alt prilej, Departamentul de relaţii cu organizaţiile neguvernamentale funcţionează ca o agenţie matrimonială: îi îndrumăm pe cei care vin cu proiecte interesante către organizaţiile care îi pot finanţa, Preşedinţia României neacordînd decît suport moral.

S-a schimbat ceva după noiembrie trecut în atitudinea autorităţilor faţă de organizaţiile neguvernamentale? Reprezentanţii unor astfel de organizaţii se plîngeau, nu demult, că ONG-urile sînt tratate necorespunzător.

Sigur că da. Mai ales că mulţi dintre cei care acum sînt „autorităţi", pînă în noiembrie 1996 lucrau în organizaţii neguvernamentale şi cunosc din interior ce înseamnă să nu ai spaţiu pentru birou sau să nu poţi începe un program pentru că nu ţi-a sosit finanţarea. Noua administraţie a creat noi structuri şi la nivel central: direcţiile care se ocupă de relaţiile cu ONG la Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale şi la Ministerul Tineretului şi Sportului, conduse de doamna Ioana Cretoiu şi domnul Florin Simion. L-aş aminti şi pe domnul Hanagic, consilierul pentru relaţiile cu ONG al primului-ministru. Primăriile de sector din Bucureşti au departamente care se ocupă de relaţiile cu organizaţiile neguvernamentale, iar asemenea structuri (e drept, puţine la număr) au fost create şi în ţară. Dar nu este vorba doar de crearea unor noi structuri, ci mai ales de o *altfel* de atitudine faţă de organizaţiile neguvernamentale. O atitudine *normală*. Încercăm să practică o „politică a uşilor deschise" şi la departamentul de relaţii cu ONG de la Preşedinţie. Nu este întotdeauna uşor, mai ales atunci cînd unele organizaţii vin cu probleme care ar trebui şi pot fi rezolvate de alte instituţii ale statului. Dar, cu o bună gestiune a timpului şi a priorităţilor, cu sîmbete şi duminici petrecute în folosul „comunităţii ONG" încercăm să dovedim că se poate şi *altfel*.

Servicii alternative

Au ONG-urile mai multă încredere în administraţie? Are administraţia un program de stimulare a încrederii organizaţiilor neguvernamentale în autorităţi?

În prezent, se încearcă depăşirea unei stări de neîncredere din partea unor reprezentanţi ai autorităţilor locale, dar şi a unor ONG, datorată în primul rînd lipsei de informaţii şi unei comunicări defectuoase. Aminteam mai devreme de parteneriatul dintre ONG şi administraţia locală. Este foarte important ca reprezentanţii să înţeleagă că organizaţiile neguvernamentale pot oferi servicii alternative, că pot prelua o parte din greutăţile care apasă în special pe serviciile sociale din cadrul administraţiei locale, mai ales în condiţiile unui buget restrîns. Există în România organizaţii care pot face puţin mai bună viaţa unor familii nevoiaşe, pot oferi adăpost unor mame tinere care nu au nici un fel de sprijin sau pot oferi un prînz cald unor oameni necăjiţi.

Cît de important este rolul şi activitatea organizaţiilor neguvernamentale într-o societate cum este societatea românească?

Majoritatea organizaţiilor neguvernamentale produc „bunuri" publice de cea mai mare însemnătate pentru buna funcţionare a societăţii: cinste, loialitate şi, nu în ultimul rînd, încredere. Adică, ceea ce se înţelege prin capital instituţional, şi care explică funcţionarea unei societăţi democratice pe termen lung. Organizaţiile neguvernamentale au oferte tentante la o serie de cereri importante din domeniul serviciilor, care nu-şi găsesc acoperirea în sectorul privat sau de stat. Opţiunea pentru ONG este în acelaşi timp o opţiune pentru economia de piaţă şi democraţie. Sprijinirea şi cooperarea cu organizaţiile neguvernamentale înseamnă înţelegerea rolului construcţiei instituţionale, în ţările postcomuniste, a ceea ce numim *capital social*. În perspectivă, *capitalul social* dă măsură performanţelor pe termen lung ale societăţii.

S-a reproşat de multe ori unor astfel de organizaţii că nu desfăşoară activitatea pentru care au acreditare. Ce este de făcut în situaţia în care astfel de situaţii există? Vă asumaţi vreun rol în astfel de cazuri?

Într-adevăr, presa a semnalat numeroase cazuri în care organizaţii neguvernamentale nu desfăşoară activitatea pentru care au obţinut înregistrarea legală. Aş aminti aici în special organizaţiile care aduc maşini fără a plăti taxele necesare sau cele care, sub umbrela statutului ONG, desfăşoară activităţi de profit, specifice societăţilor comerciale, dar fără a se achita de obligaţiile financiare care le revin. Dar nu este rostul Preşedinţiei României să preia atribuţiile Procuraturii sau ale Gărzii Financiare pentru a rezolva astfel de cazuri, care, trebuie să recunoaştem, aruncă o umbră asupra comunităţii ONG.

Program pentru copiii străzii

La începutul anului, preşedintele României a lansat un program intitulat „Copiii noştri" în care se vorbea despre o nouă politică în domeniul protecţiei copilului. În vară, a fost un seminar la care au participat peste 50 de organizaţii neguvernamentale care se ocupă de protecţia copilului şi unde s-a promis elaborarea unei strategii la nivel de ONG-uri în acest domeniu. Au fost apoi mai multe întîlniri la care ONG-urile au participat. Aveţi ştiinţă ca astfel de întîlniri să se fi concretizat în vreun proiect coerent?

Informaţiile obţinute în urma întîlnirilor cu ONG-uri organizate la Preşedinţie au început deja să dea roade. Astfel, Fundaţia „Copiii României", al cărui fondator unic este preşedintele Emil Constantinescu, are cîteva programe în parteneriat cu organizaţii neguvernamentale care activează în domeniul protecţiei copilului. Dintre acestea, amintesc: realizarea *Cărţii Albe a Copilului din România*, programul pentru prevenirea instituţionalizării, organizat împreună cu organizaţiile „Hort International", „Salvaţi Copiii", „Case cu ferestre deschise" şi care prevede găsirea unui adăpost de urgenţă pentru mamă şi copil, oferirea unui sistem de îngrijire temporară, precum şi consultaţii pentru femei gravide şi tinere mame. Fundaţia „Copiii României" împreună cu organizaţia „Salvaţi Copiii", Fundaţia olandeză „Instap" şi alte 10 organizaţii neguvernamentale din Bucureşti vor desfăşura un program pentru copiii străzii în următorii doi ani. Acesta va începe în Bucureşti şi se va extinde şi în alte zone ale ţării, cuprinzînd 800 de copii. Prin activitatea pe care o desfăşoară, Fundaţia „Copiii României" sprijină eforturile acelor oameni cărora nu le este indiferentă viaţa copiilor din ţara noastră.

ULTIMELE APARIŢII
Editura CARTIER
GEORGE ORWELL
1984
•
PLUTARH
Oameni iluştri ai Romei

E.J. HOBSBAWM
Naţiuni şi naţionalism

Informaţii la Difuzare
SC Rovimed SRL
tel. 959.84.47
Editura ARC

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

Săptămîna culturii maghiare

Între 5 şi 12 noiembrie 1997, are loc la Bucureşti un festival cultural dedicat culturii maghiare. Manifestările fac parte dintr-un schimb cultural Bucureşti–Budapesta, organizat de Ministerele Culturii din România şi Ungaria. În luna martie a anului viitor, se va desfăşura la Budapesta un festival românesc similar.

• **Miercuri, 5 noiembrie**
Galeriile TNB, et.3, ora 13.00: *Festivitatea de deschidere a Săptămînii Culturii Maghiare*
Vernisajul expoziţiei „Ulei/Pînză"
Atheneul Român, ora 18.30
Concertul Orchestrei de cameră „Liszt Ferenc"
• **Joi, 6 noiembrie**
Cinema Corso, Zilele filmului maghiar 6–12 noiembrie
Festivitatea de deschidere, ora 17.00
„Secolul meu XX", regia: Enyedi Ildikó
Academia de Muzică. Sala „George Enescu", ora 19.00

Recital de jazz Binder Károly (pian)
• **Vineri, 7 noiembrie**
Muzeul Ţăranului Român, ora 13.00:
Vernisajul expoziţiei de etnografie şi artă populară „Lumea străbunicelor noastre"
Teatrul „C. Nottara"–Sala Magheru, ora 19.00
Spectacol de dans contemporan: „Imago Mundi" al trupei Tranzdanz
• **Sîmbătă, 8 noiembrie**
Teatrul „C. Nottara"–Sala Magheru, ora 19.00
Concertul formaţiei de percuţie Amadinda
• **Duminică, 9 noiembrie**
Teatrul „L.S. Bulandra"–Sala Izvor, ora 19.00
Triptic de dans modern: „Joc în tihnă", „Carmen", „Nunta"
Teatrul de dans Europa Centrală
• **Luni, 10 noiembrie**
Institutul de Arhitectură „Ion Mincu", ora 13.00
Vernisajul expoziţiei de fotografie „Budapest Anno 1900"
Teatrul „L.S. Bulandra"–Sala Izvor, ora 19.00
„Edward al II-lea" de Marlowe
Teatrul de Cameră Budapesta
• **Marţi, 11 noiembrie**
Centrul Cultural al Republicii Ungare, ora 19.00
Concert de jazz Trio Midnight
• **Miercuri, 12 noiembrie**
Opera Română, ora 18.30
Triptic de dans modern: „Omul – floarea pămîntului", „Parcele", „Carmina Burana".
Baletul din Győr

TEATRUL DE COMEDIE

IRINA COROIU

Trei femei înalte

de Edward Albee; regia Vlad Massaci

Într-un fel sau altul, întreaga dramaturgie a lui Albee gravitează în jurul Morţii, chiar dacă o singură piesă o include în titlu, referindu-se însă la expierea unui personaj absent. Despre acest dramaturg spunîndu-se că *„păşind pe urmele lui O'Neill şi Tennessee Williams, priveşte în faţă fără să se cutremure cadavrul normei morale americane"*. De altfel, originalitatea sa constă tocmai în capacitatea de a induce – dincolo de pretextul intrigii care poate fi banal, bulevardier chiar – sentimente ambigue legate de alienarea insului contemporan. Fie că e vorba de obsesia sinuciderii (ca în ***Poveste zoologică***, 1958) sau de crimă din motive rasiale ori conjuncturale (ca în ***Moartea lui Bessie Smith***, 1959), de uciderea prin indiferenţă (ca în ***Cutia cu nisip***, 1956) sau de asasinarea simbolică a unui fiu inexistent (***Cui i-e frică de Virginia Woolf?***, 1963), de martirajul alegoric al unui alt Christos (ca în ***Micuţa Alice***, 1964) ori de destrămarea sufletească (în ***Peisaj marin***, 1975) sau pur şi simplu de teama incertă de clipa fatală (ca în ***Echilibru fragil***, 1966).

Oscilînd cu delicateţe între realitate şi fantezie, între vulgaritate şi subtilitate, între toleranţă şi promiscuitate, între individualism şi singurătate, între compromis şi eşec, Albee şi-a configurat un stil inconfundabil, jonglînd deopotrivă cu naturalismul şi suprarealismul, în termenii teatrului absurd ce disimulează inteligent critica socială. ***Trei femei înalte*** (1991), care i-a adus cel de al treilea Premiu Pulitzer, îi reafirmă virtuozitatea de autor dramatic cu succes deopotrivă la public şi critici. În conformitate cu afirmaţia unui personaj al său, potrivit căreia *„Viaţa nu-i decît o respiraţie: inspiraţie şi expiraţie"*, piesa are doi timpi. Actul întîi etalează copios decrepitudinea unei femei cu bani ce a depăşit 90 de ani şi, în ciuda unui accident de călărie care i-a frînt şira spinării, îşi poartă vîrsta cu destulă agilitate, uzînd de tarele senilităţii mai mult din capriciu, pentru a-şi şicana menajera. Această parteneră de recluziune o cunoaşte prea bine şi ştie cum să-i ţină piept, uneori încurajîndu-i reveriile, alteori nu. Pentru o dată, în economia relaţiei rutinată de mizeriile curente, se insinuează şi o tînără care sporeşte verva bătrînei, ce şi-o ia complice în simularea neputinţei, dar şi în derularea amintirilor. Pînă o doboară un atac de cord. Actul doi oferă surpriza unei triple dedublări: din patul de suferinţă se ridică mai întîi adolescenta, fiinţă candidă ce speră în fericire şi respinge orice gînd funest, dar nu-şi poate reprima curiozitatea în legătură cu propriul viitor. Se grăbeşte să-i furnizeze amănunte – din biografia pe care copila abia şi-o ia în stăpînire – femeia matură care, aflată în crugul vieţii, poate privi cu detaşare şi înapoi, şi înainte. A treia este chiar muribunda care-şi recapitulează astfel existenţa, desprinzîndu-se treptat, treptat de lumea pămîntească unde a cunoscut şi bucurii, dar şi necazuri şi umilinţe, cea mai dureroasă fiind plecarea fiului ce a surprins-o în plin adulter şi care se va întoarce doar în pragul agoniei.

Andreea Bibiri, Iarina Demian şi Maria Ploae

Pînă la inevitabila conciliere finală – *„cea mai fericită clipă, cînd totul ia sfîrşit"* –, un veritabil regal actoricesc, **Iarina Demian**, într-un declarat pariu cu sine însăşi, îşi constrînge debordanta vitalitate artistică la o compoziţie dificilă, care-i dă însă şansa unei originale îngemănări de stări şi atitudini contradictorii, de înaltă vibraţie emoţională. Din iubire şi ură, inocenţă şi perversitate, nerușinare şi pudoare, rîs şi plîns, ea decantează cu gesturi măsurate esenţele tari ale dorinţei nebuneşti de a trăi. În pofida tuturor traumelor psihice şi fizice care i-au diminuat libertatea de acţiune, dar nu şi pe cea a gîndului. Odată survenit accidentul miocardic, eroina se-nfăţişează la rampă ca umbra luminoasă a propriului eu, cu figura golită de expresie sub masca albă de clown al sorţii care asistă la hărţuiala dintre proiecţiile vîrstelor sale. **Maria Ploae** cucereşte printr-un *contre-emploi* ce o metamorfozează într-o acerbă cerberiţă plină de sarcasm şi autoironie, cu priviri de oţel şi îngăduinţă măsurată, severitatea dispărîndu-i cu totul, odată devenită alter-ego al frivolei sale stăpîne, adică o fermecătoare curtezană ce a avut parte de un aşa zis fericit mariaj. Detaliile căsniciei deopotrivă picante şi sordide, ca şi escapadele extraconjugale, sînt retrăite împreună într-un fel de emulaţie senzuală. Exaltarea partenerelor o stimulează îndeosebi pe **Andreea Bibiri**. La cei douăzeci şi doi de ani ai săi, talentata actriţă surprinde printr-o impecabilă tehnică profesională care o ajută să intre în rolul defel uşor, în ciuda similitudinilor de vîrstă; un rol menit să incite aducerile aminte, evidenţiindu-i eroinei – după caz – ingenuitatea şi versatilitatea, superficialitatea şi perspicacitatea. Bărbatul primei iubiri, totodată şi prima jignire, devenit apoi băiatul insolent şi, mai tîrziu, fiul rătăcitor ce-şi regretă ingratitudinea reprezintă o partitură dificilă, lipsită de cuvinte, dar ipostaziată cu graţie virilă de către **Tudor Chirilă**.

Inspirata ilustraţie muzicală declanşatoare de rememorări mai mult sau mai puţin fericite se datorează tot tînărului actor **Tudor Chirilă**. **Florin Fieroiu** s-a ocupat de plastica deplasărilor în spaţiul scenografic conceput de **Anca Păslaru**, mai întîi ca un salonaş dintr-o citadelă în paragină, ai cărei pereţi dispar pentru a sugera vacuitatea deplină. Nu-şi mai află locul aici – la graniţa dintre lumi – decît patul-catafalc în jurul căruia cele trei femei execută impresionantul ritual al exorcizării mistificărilor de-o viaţă.

Asemeni lui Albee, ce obişnuieşte să se ocupe personal de regia premierelor mondiale, tînărul **Vlad Massaci** a orchestrat cu inteligentă discreţie *echilibrul fragil* al acestui dramatic joc de măşti ale sufletului fiinţei umane, obligată adesea la bravadă, dar meritîndu-şi totdeauna compasiunea din partea semenilor. Pentru că Edward Albee de mult îşi sfătuieşte spectatorii de pe toate meridianele: *„Trebuie să încercăm să ne săpăm cu unghiile drumul spre compasiune"*.

HARVARD UNIVERSITY

JOHN F. KENEDY SCHOOL OF GOVERNMENT

Cambridge, Massachusetts 02138

Socrates Kokkalis Program Scholarships
for Graduate Studies at the John F. Kennedy School of Government
Harvard University.

The Socrates Kokkalis Program at Harvard University offers one scholarship leading to Master degrees in Public Policy and Public Administration at the John F. Kennedy School of Government, Harvard University, in the United States of America. Applicants must be graduates of a university recognized by the Romanian state, have a good command of the English language and hold Romanian citizenship.
The scholarship cover tuition and living expenses at Harvard and amount to U.S. $40.000 per year, not to exceed two years for each recipient.

Application forms for admission to the Kennedy School at Harvard University as well as more information regarding the program and the scolarship can be obtained at either of the following addresses starting October the 28th 1997:

1. Fulbright Commission
15 Austrului Street,
73112 Bucharest, Romania,
Mrs. Anca Harasim
Tel. 210-4914, 250-4449
Fax. 210-4915

2. HARVARD UNIVERSITY
Socrates Kokkalis Program,
Premetis 3
15125, ATHENS GREECE.
Tel. 6805451 - 6805452
Fax. 6805453.

Applications in three copies should be sent only by mail to either of the following addresses:

1. Fulbright Commission
15 Austrului Street
73112 Bucharest,
Romania

Tel. 210-4914, 250-4449
Fax. 210-4915

2. HARVARD UNIVERSITY
Socrates Kokkalis Program,
Premetis 3
15125, ATHENS GREECE.

Tel. 6805451 - 6805452
Fax. 6805453.

The absolute deadline for submitting applications is Dec.31st, 1997.

HANS VAN DEN BROEK

Lărgirea Uniunii Europene

Discurs la Conferința ELDR

Datorită istoriei, geografiei, tradiției și culturii sale, România este o țară profund europeană, care are un loc important în moștenirea comună.

Lărgirea Uniunii Europene este parte a unui proces istoric, care va da forma geografiei politice și economice a Europei pentru anii care vor urma. Este un proces cuprinzător, de la care nici una din țările candidate nu va fi exclusă. Lărgirea este atît în interesul țărilor candidate, cît și al UE. Beneficiile de care va avea parte Uniunea vor fi foarte mari, nu numai în termeni de stabilitate și securitate, oricît de cruciale ar fi, dar și în termeni de prosperitate. Țările candidate sînt parteneri importanți în ceea ce privește comerțul și investițiile. O sută de milioane de consumatori cu venituri în creștere dau deja un impuls major creșterii economice și dezvoltării pe tot cuprinsul Europei.

Vor fi, desigur, și costuri pentru Uniune – cum ar putea fi altfel? Dar costurile vor fi incluse în plafonul actual al resurselor – 1,27% din PIB – pentru perioada pînă în anul 2006. Aceasta înseamnă că trebuie să aruncăm o privire critică asupra politicilor noastre interne, mai ales asupra politicii agricole comune și fondurilor structurale, pentru creșterea eficienței acestora, menținînd totodată principiul solidarității. În *Agenda 2000*, publicată în iulie anul acesta, Comisia propune o reformă treptată a politicii agricole comune, ce are ca scop aducerea prețurilor din UE la nivelul celor de pe piața mondială. De asemenea, aceasta mai propune o reformă a fondurilor structurale printr-o asistență îndreptată spre un număr mai mic de domenii prioritare.

Conferința interguvernamentală

Ca rezultat al imposibilității de a ajunge la un acord complet asupra reformei instituțiilor, la Consiliul European de la Amsterdam, Comisia a propus să aibă loc o altă conferință interguvernamentală, cît de repede posibil după anul 2000, pentru a finaliza schimbările instituționale atît de necesare înaintea acceptării de noi state membre. Aceasta înseamnă, printre altele, să cădem de acord asupra unor mai bune proceduri de luare a deciziilor, ce vor evita paralizia într-o UE lărgită.

Tratatul de la Amsterdam, semnat acum două săptămîni, a deschis calea către lărgire și a confirmat scenariul pentru introducerea monedei unice europene – *euro* – în 1999.

Cu privire la politica externă, trebuie să facem față unor sarcini importante, incluzînd consolidarea legăturilor în creștere cu Rusia, Ucraina și celelalte noi state independente; continuarea eforturilor de asistență pentru reconstrucție în Bosnia; susținerea procesului de pace în Orientul Mijlociu; întărirea legăturilor noastre cu Turcia și alți parteneri; adîncirea relațiilor transatlantice. O nouă rundă de negocieri comerciale multilaterale apare la orizont.

Cooperarea regională este pe agendă și include următorii pași pentru întărirea inițiativelor, cum ar fi Cooperarea Economică a Mării Negre, în care România este foarte strîns implicată.

Aceasta este o agendă care cere foarte mult. Dar eforturile cerute vor fi mai mult decît răsplătite, printr-o mare stabilitate, securitate și prosperitate pentru Europa, ca un întreg.

Cîțiva candidați sînt mult mai avansați ca alții

Consiliul de Miniștri al UE analizează acum opiniile Comisiei asupra cererilor de aderare înaintate de România și celelalte țări candidate din Europa Centrală și de Est. Condițiile pentru aderare au fost stabilite la Conferința de la Copenhaga, în 1993. Acestea se leagă în primul rînd de democrație, statul de drept și protecția minorităților, existența unei economii de piață funcționale, competitivitatea țării și capacitatea de a-și asuma alte obligații legate de aderare. De asemenea, luăm în considerare performanțele fiecărei țări în raport cu acordurile europene existente. Aceleași criterii au fost aplicate tuturor, pe o bază obiectivă. Analiza a fost, de asemenea, bazată pe informațiile pe care le-au dat candidații înșiși, verificate de organizații internaționale specializate.

Această analiză reflectă clar faptul că cîțiva candidați sînt mult mai avansați decît alții în dezvoltarea economiei de piață, obținînd stabilitate economică și pregătindu-se să-și asume alte obligații legate de aderare. Provocarea de a aplica regulile UE și de a intra în competiție pe piața unică cu economii foarte dezvoltate nu ar trebui să fie subestimate.

Vîntul schimbării în țările candidate este, în mod inevitabil, neegal. Stabilitatea instituțiilor politice, puterea economiei și calitatea infrastructurii sau a sistemelor legale, toate variază de la țară la țară. Schimbările ce tind departe au avut deja loc peste tot, dar zeci de ani de control al statului nu pot fi uitați într-o zi. În unele, trecerea spre democrație și economie de piață a venit foarte devreme și foarte rapid; în altele, tranziția este mult mai recentă și mai graduală. În unele, povara trecutului este foarte grea din cauza amprentei regimului totalitar. Toți candidații vor fi incluși în mod progresiv în activitățile UE. Toți vor deveni membri ai Uniunii. Nimic nu poate fi mai departe de intențiile Comisiei decît de a trasa noi granițe în Europa. Diferențierea nu implică în nici un caz discriminarea.

Unii pledează pentru un start comun al negocierilor cu toți candidații, indiferent de gradul lor de pregătire pentru aderare. Dincolo de un sentiment de satisfacție politică de scurtă durată, nu mare lucru va fi cîștigat prin deschiderea negocierilor cu țările care nu sînt încă suficient pregătite. Astfel de negocieri ver eșua rapid, ceea ce va duce la o deziluzie. Gustul imediat al unei astfel de apropieri va scădea în intensitate dacă întregul proces de primire a candidaților mai avansați ar fi ținut în loc.

Dublarea asistenței de pre-aderare

Comisia a luat în considerare cu multă atenție aceste chestiuni, cît și interesul cetățenilor noștri pentru o lărgire pregătită cu grijă, înainte de a face în mod unanim recomandările noastre. În afară de începerea negocierilor, noi propunem să dublăm asistența de pre-aderare pentru toți candidații din Europa Centrală și de Răsărit. Țările care nu sînt încă gata să înceapă negocierile vor beneficia fără discriminare de acest ajutor. Un efort suplimentar va fi făcut prin intermediul unui ajutor îndreptat în mod special spre țările care nu sînt încă gata să înceapă negocierile, pentru a depăși problemele care au mai rămas.

A fost exprimată preocuparea că investițiile străine ar putea scădea în aceste țări. Dar aceste preocupări nu sînt întemeiate. Un număr important de noi investiții au fost făcute în aceste țări, după publicarea opiniei Comisiei. Cînd studiază climatul investițional, întreprinzătorii privesc mai mult către factori ca: privatizare, sisteme legale și financiare, transparență, infrastructură și posibilități economice, decît la data la care încep negocierile. Cum UE a anulat deja restricțiile la importuri de bunuri industriale din țările candidate, nu există nici un motiv pentru investitorii care au ochiul ațintit către piețele UE să ezite.

De îndată ce ele vor adera la UE, noile state membre vor beneficia de o gamă largă de programe UE. Acest pachet, împreună cu asistența de pre-aderare, reprezintă 75 miliarde ECU, pentru perioada 2000–2006. Comisia a propus ca toți candidații să fie invitați la o conferință europeană, care va consolida procesul de integrare. Uniunea va monitoriza în mod constant progresul pentru depășirea problemelor identificate în opinie. Se vor încheia parteneriate de aderare cu toate țările candidate, ce vor oferi programe de sprijin care să le permită rezolvarea problemelor lor specifice.

Cererea de aderare a României

Cîteva cuvinte despre cererea de aderare la UE a țării noastre gazdă, România. Progrese enorme au fost realizate aici, dar România are nevoie acum să continue să implementeze reformele și să consolideze economia de piață, legislația, administrația și sistemul judiciar. Aceasta înseamnă, de exemplu, finalizarea curajoaselor programe de stabilizare economică, continuînd privatizarea, restructurarea și îmbunătățirea administrației publice într-un număr de domenii-cheie, cum sînt certificatele de produse, vama și standardele veterinare și fitosanitare. În privința importanței unui sector financiar eficient și puternic în promovarea mult necesarelor investiții și stimularea dezvoltării, o atenție specială trebuie acordată reformei din aceste sectoare. Acestea sînt niște sarcini extrem de exigente, care vor cere un serviciu public eficient, o strînsă coordonare interministerială și un sistem judiciar puternic, dacă vor fi implementate cu succes.

Comisia va oferi României tot sprijinul pentru a atinge scopul nostru comun pînă la capăt. De îndată ce România va face progrese suficiente pentru a îndeplini condițiile de aderare stabilite de șefii de state și de guverne ai UE, Comisia va recomanda ca negocierile cu România să înceapă. Aceasta nu înseamnă numai că vom lăsa „ușa deschisă", ci este un angajament ferm. Recomandările *Agendei 2000* oferă toate oportunitățile pentru a ajunge din urmă și nu anticipează o dată la care vreunul din candidați va adera la UE. Aceasta va depinde de eforturile pe care fiecare țară este gata și poate să le facă (...)

UE vecină cu Rusia

O Uniune lărgită va avea frontiere mai mari cu Rusia și va deveni vecină cu Ucraina, Belarus și Moldova. Va avea graniță la Kaliningrad și va conține cîteva sute de mii de vorbitori de limba rusă. Vor exista de asemenea contacte mai apropiate cu țările din Caucaz și Asia Centrală. Vor exista oportunități sporite pentru comerț între o Uniune lărgită și noile state independente, în particular în sectoarele energetice și ale resurselor naturale, cît și o cooperare strînsă în domeniul transportului și mediului.

Va fi important pentru Uniunea lărgită să adîncească în mod considerabil relațiile cu Rusia pe baza *Acordului de parteneriat și cooperare* care trebuie să intre în vigoare la sfîrșitul acestui an. Aceasta trebuie să conducă la o mai mare liberalizare a comerțului care va complementa cooperarea tehnică și economică, cît și contactele politice regulate, la cel mai înalt nivel. Întărirea democrației și dezvoltării economiei de piață rămîn priorități.

Nu este în intenția mea să fac un inventar complet al eforturilor noastre de a întări cooperarea cu vecinii noștri apropiați, ci ar trebui să menționez și relațiile cu Turcia. Toți cunosc importanța factorilor strategici și geopolitici care favorizează integrarea Turciei în familia europeană. Uniunea vamală a UE stabilită în 1995 este un pas important în această direcție. Este clar, oricum, că relațiile cu Grecia, cît și rolul său în rezolvarea problemelor cu Cipru și problema drepturilor omului cu Turcia influențează calitatea relațiilor Turciei cu UE. Facem eforturi considerabile pentru a îmbunătăți relațiile cu Turcia și căutăm o soluție în problema Ciprului. Așteptăm ca Turcia să facă același efort.

(Subtitlurile aparțin redacției)

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjunct: **RODICA PĂLADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHEL, IOANA IERONIM, RĂZVAN PAUL, AURELIAN CRĂCIUN**;
Grafician: **DAN PERJOVSCHI**; Contabil șef: **ALINA CORBU**;
Șef serviciu marketing-distribuție: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **MIHAELA CUCU**;
Secretariat: **MARA ȘTEFAN**

Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla, Alexandru Petrea**; Operator calculator: **Lidia Cristescu**;
Corectură: **Rodica Toader, Adriana Bobeică**;
Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu**.

Rubrici: ***ILIE ȘERBĂNESCU*** *(comentariu economic),* ***ȘERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA*** *(comentariu politic),* ***H.-R. PATAPIEVICI*** *eseu („Idei în libertate"),* ***DAN C. MIHĂILESCU*** *(cronică literară),* ***MAGDA CÂRNECI*** *(comentariu cultural),* ***IRINA COROIU*** *(cronică de teatru).*

Consiliul consultativ „22": MONICA IOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ȘORA, ȘERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76,
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabil de număr: RĂZVAN PAUL

Număr tipărit cu sprijinul FUNDAȚIEI SOROS

ISSN-1220-5761